

„În Maieru, am trăit cele mai frumoase și mai fericite zile ale vieții mele”

Liviu Rebreanu

SCUIBUL VISURILOR

Director fondator: SEVER URSA

PUBLICAȚIE EDITATĂ DE CONSILIUL LOCAL MAIERU

ANUL XXIX Nr. 1 (163) *** IANUARIE – FEBRUARIE 2026 *** 12 PAGINI ***

Parteneriat media cu Uniunea Ziaristilor Profesioniști din România (UZPR)

In memoriam - Eveniment

Memorialul Maria Cioncan – ediția a XVIII-a Anieș – 15.11.2025

Dimineața de 15 noiembrie ne întâmpină cu o păclă cleioasă și rece ce apasă pe umerii satului încă adormit. Plecăm de la școală cu Nicu și Adi, directorii, și alături de colegii Anuța și Cristi, încărcăți cu ultimele materiale spre Anieș. Acolo, ne așteaptă primarul Vasile împreună cu Paraschiva. Suntem echipa care, de ani buni, cu încrâncenare și pasiune organizăm Memorialul, una dintre cele mai iubite competiții sportive și sociale ale județului și nu numai.

Cel de anul acesta îmbracă haina nouă a

vă prețuiesc ne onorează, dar ne și motivează. Maria a fost giuvaerul șlefuit cu trudă și durere de-a lungul existenței dumneavoastră de antenor emerit al României.

Copiii au alergat pe 8 categorii de vârstă, fete și băieți, iar entuziasmul starturilor și, mai ales, al sosirilor a fost de-a dreptul impresionant. Bucuria învingătorilor a fost la fel de mare ca și a celorlalți concurenți care au trecut oboseți linia de sosire. Toți cei peste 500 de participanți au primit medalii de aceeași culoare, semn al prețuirii noastre.

Noutatea din acest an a fost o cursă specială de 5000 m., la care au participat concurenți de toate vârstele. Toți au trecut linia de sosire. Printre ei, doamna Rodica Drăguș, inimoasa noastră inspectoare, dar și domnul inspector general Vasile Ștepoaie, cei care astăzi ne onorează cu prezența ca oficiali, dar și în calitate de concurenți. Ministrul nu a fost prezent. De fapt, el are multe absențe în catalogul învățământului românesc, dar niciun diriginte nu i le motivează, deși țintește o bursă de merit.

Festivitatea de premiere, apogeul unei competiții care se respectă, a desemnat câștigătorii care au fost răsplățiți cu medalii, diplome, plachete și premii.

Grupul de elevi premiați ai Liceului Tehnologic „Liviu Rebreanu” Maieru, alături de Nicu Cîrdan – director, Adrian Crăciun – director adjunct, și profesorii: Anuța Bolfă, Liviu Ursa, Cristian Moldovan

unei locații deosebite, prin bunăvoința domnului Traian Larionesi, care ne-a oferit cu generozitate terenul privat al *Heli Transilvania*. Un teren generos, impecabil de bine organizat și întreținut, care poate oricând să fie gazda unei competiții, chiar și de nivel internațional. Gestul dumnealui onorează, încă o dată, lista selectă a sprijinitorilor sportului în general, iar astăzi, salută memoria Mariei, atleta care a urcat treptele lungi și obositoare ale olimpismului mondial.

Încet, încet, încep să curgă și invitații, grupuri de copii înfrigurați, dar cu fețe luminoase, nerăbdători să treacă cât mai repede linia de sosire. Sunt însoțiți de un robust colectiv de tineri profesori. Printre ei, și copiii noștri, măiereni și anieșeni, unii dintre ei însoțiți și de părinți.

În mijlocul lor, ca de obicei, remarcăm statura impunătoare a domnului profesor Berecszaszy, mentorul Mariei, care poartă cu demnitate pe unul dintre umerii domniei sale bucuria succesului ei olimpic, iar pe celălalt durerea tragice ei plecări dintre noi, pământeni. Această dulce-amară povară îi conferă echilibrul sufletesc al atâtor momente cruciale ale zburciunilor sale vieți de antrenor și pedagog. Vă mulțumim, domnule profesor, iar prezența dumneavoastră în mijlocul copiilor, al măierenilor, bistrițenilor și al tuturor celor care ca vă iubesc și

Vasile Borș – primarul localității Maieru, Bianca Danci (speaker), Paraschiva Borș – soția d-lui primar, Traian Larionesi (foto: Facebook – Singeorzan Ștefan)

(continuare în pagina 2)

Liviu URSA

Felicitări scriitorilor Iacob Naroș și Icu Crăciun pentru premiile obținute în cadrul *Saloanelor Liviu Rebreanu* – ediția a 43-a - Festivalul Național de Proză (Bistrița, Beclean; noiembrie 2025)

Presă secolului 20

CURRENTUL din 1936

În cotidianul *Curentul* (director Pamfil Șeicaru, anul IX, nr. 3044, București, 24 iulie 1936), citim articolul *Adunarea Generală a soc. „Mariana” a învățătorilor din jud. Năsăud în com. Maieru-Năsăud*, articol nesemnat.

Autorul anonim relatează faptul că „după participarea la sf. liturghie oficiată de părintele protopop local Iuliu Pop, toată asistența a mers în sala festivă a școlii primare de stat unde s'a desfășurat programul”. Oaspeții de seamă au fost d-nii: Dionisiu Maior, directorul școlii normale de băieți din Năsăud, dr. Leonuț Scridon, deputat național creștin, prof. Iulian Dumitru din Năsăud și revizor, Petru Rogneanu; la aceștia, s-au adăugat intelectualii satului. Ședința a fost deschisă de Ioan Barna, președinte, care a vorbit „despre solidaritatea învățătorilor Asociației și spiritul de conștiinciozitate cu care-și fac datoria pentru luminarea și educarea tinerelor odrasle încredințate lor în școala primară”. Apoi, același I. Barna a citit telegramele expediate Majestății Sale Regelui Carol al II-lea, dr. C. Angelescu, ministrul instrucțiunii și dr. V. Ţoni, președintele Asociației generale a învățătorilor. Au mai luat cuvântul: Dionisiu Maior, directorul Școlii normale de băieți din Năsăud și dr. Leonuț Scridon, deputat. Preotul protopop Iuliu Pop „a făcut constatări în legătură cu colaborarea dintre biserică și școală”, între preot și învățător. Ioan Feldrihan, secretar, a citit raportul asupra activității Asociației pe anul 1935, iar învățătorul I. Zimveliu (din Bistrița), casier, „a făcut raportul

(continuare în pagina 2)

Icu CRĂCIUN

In memoriam - Eveniment

Memorialul Maria Cioncan – ediția a XVIII-a Anieș – 15.11.2025

Dl. Vasile Deac - viceprimarul localității Maieru, alături de concurenții premiați

(continuare din pagina 1)

Atmosfera a fost întreținută cu entuziasm de primarul nostru, Vasile Borș. Domnia sa a avut un cuvânt de mulțumire pentru participanți, invitați, oficialități și pentru toți cei care sprijină și coordonează cu pasiune acest eveniment sportiv și social al comunității noastre. Premiarea a fost coordonată de debordanta noastră colegă Paraschiva Borș, care ne face, an de an, mândri de câștigarea atâtor premii mondiale în alergările sale neobosite pe „coclaurile” Europei.

Ne-am clasat pe locul II în ierarhia celor 18 școli participante. Copiii noștri au fost printre cei mai

Profesori premiați, la cea de-a VIII-a ediție a Memorialului Maria Cioncan

buni și le menționăm cu mândrie numele:

- Locul III – Ureche Virginia – 800 m. plat fete
- Locul IV – Iancu Alexandra - 800 m. plat fete

- Locul IV – Timiș Alexandru – 800. plat băieți
- Locul IV – Cârceie Miriam – 600 m. plat fete
- Locul V – Motofeala Valeriu – 1.000 m. plat băieți
- Locul V – Strâmbu Angelica – 2.000 m. plat fete
- Locul VII – Lorințiu David – 600 m. plat băieți
- Locul VIII – Cârceie Rebeca – 600 m. plat fete.

Au urcat pe podium împreună cu ei și profesorii care i-au pregătit:

- Anuța Bolfă
- Nicu Cîrdan

- Cristian Moldovan

- Liviu Ursa.

Sincere felicitări tuturor!

Au fost acordate și diplome de onoare domnilor Traian Larionesi, Parachiva Borș și Ștefan Berecszaszy. Îi salutăm cu bucurie și pe oaspeții noștri din celelalte localități: Târgu-Lăpuș, Cavnic, Ghelari, Hunedoara, Dorna Căndreni, Iacobi și Baia Sprie. Se cuvin mulțumiri speciale Primăriei Maieru, domnului primar Vasile Borș, Liceului Tehnologic **Liviu Rebreanu**, directorilor Nicu Cîrdan și Adrian Crăciun pentru contribuția lor deosebită.

De asemenea, mulțumim sponsorilor și voluntarilor, fără de care nicio competiție de o asemenea anvergură nu se poate desfășura:

- Primăria Maieru
- SC Frasinul SRL Anieș
- SC Sepia Print SRL - Tricorama – Bistrița
- SC Maridor SRL Maieru
- SC Sangeosilv SRL Șanț
- Farmacia Viscum Maieru
- Farmacia Angy Farm Anieș
- Magazinul Decathlon Bistrița

- Magazinul Ora Magică Maieru

- Magazinul La Doi Pași Maieru

Ștefan Berecszaszy, alături de măiereni, ca de fiecare dată...

- Magazinul Universal „La Uța” Maieru
- Magazinul Neva Trade Maieru
- Magazinul Punct Maieru
- Poliția Sîngeorz-Băi
- Postul de Jandarmi Sîngeorz-Băi
- Bianca Danci – Speaker
- Dr. Crina Moldovan, Bistrița
- Prof. Pașca Nicolae.

Concursul a luat sfârșit. Am trecut și noi, organizatorii, linia de sosire. Ultimii. Nu se mai auzeau nici aplauze, nu se mai făceau nici poze, nu se mai luau nici interviuri, se simțea doar liniște în jur, dar și în sufletele noastre. Eram mulțumiți cu toții, că totul s-a desfășurat perfect, fără accidente, fără evenimente nedorite.

Spiritul Mariei Cioncan a fost prezent cu noi, ca de fiecare dată. Ea a trecut multe linii de sosire în scurta-i viață de atletă, ca învingătoare sau ca învinsă. Noi o vom aștepta, simbolic, și în anul viitor, cu aplauze tăcute, atunci când va trece, fără vârstă sau categorie, linia infinită dintre pământ și cerul care-i este acum sălaș și nemurire.

Aspecte de la Memorialul Maria Cioncan – ediția a XVIII-a (Anieș – 15.11.2025)

Liviu URSA

Presa secolului 20

CURRENTUL din 1936

(continuare din pagina 1)

asupra situației cassei”. Dr. Leonuț Scridon „a dat câteva lămuriri în legătură cu legea conversiunii și cu noile dispozițiuni referitoare la salvarea instituțiilor de credit sătesc și depunerilor bisericești și școlare, cari nu vor suferi nici o pierdere în urma legilor conversiunii, grație intervențiilor statului”. Învățătorul Iuliu Șuteu din Bistrița a conferențiat despre „Rolul civic al învățătorului”, învățătorul Silivan Dumitru din Nepos a vorbit despre „Situația materială a școlii primare și a învățătorilor”, învățătorul Pop Petre, din Sângeorz, despre „Raporturile dintre Asociația noastră și celelalte asociații de funcționari publici”. La masa comună, a toastat președintele Ioan Barna pentru Majestatea Sa Regele Carol al II-lea, după care s-a intonat „Imnul regal”. „Seara, tineretul intelectual din localitate, instruit și condus de

prof. Olimpiu Barna (Blaj) a organizat o șezătoare artistico-literară”. „Elevii normaliști nășăudeni: Dumitru Vranău, Coruțiu Viorel, Avram Lazăr, Roșca Alexandru, Boșca D., Barna I. etc. au intonat câteva coruri și au executat frumoase solouri și duete la violină”. Fiica părintelui Iuliu Pop, Maria Pop, „a cântat un solo de voce plăcut”. Apoi, „s’a reprezentat piesa *Nunta țărănească*, o comedie jucată de toți elevii de la școlile secundare, originari din comună. Direcția de scenă a avut-o prof. Olimpiu Barna”. [...] „După șezătoare, a urmat dans”. Regina balului a fost aleasă eleva Lia Maior, „fiica d-lui Dionisiu Maior, directorul școlii normale din Nășăud. După ea, au fost alese două fete ale d-lui Constantin Partene, înv. în comună”.

Icu CRĂCIUN

Istorie

„De ce înapoi?!”

Un confrate din presa Capitalei se întreabă nedumerit ce rost au unele articole de îndemn la întoarcere în trecut, „la niște fapte și acțiuni pe care istoricii le-au consemnat la vremea lor”. „Ce înseamnă oare să ne uităm mereu înapoi? N-ar fi bine să ne uităm cu băgare de seamă înainte și să ne uităm bine în jurul nostru? Nu este oare necesar să fim contemporani propriei noastre epoci?” - se întreabă domnia-sa.

Aderența la vremile de ieri, încadrarea în disciplina aspră a trecutului, se resimte în mod cu totul special și semnificativ în scrisul transilvan. Pe pământul Sarmisegetusei umbra veacurilor se vede că apasă mai greu pe amintiri, rănilor necicatrizate sunt mai adânci pentru că să nu se audă ecoul îndepărtatelor vaete însemnate numai de zbuciumul anonim al maselor.

(continuare în pagina 3)

Articol scris de Emil Boșca-Mălin și publicat în *Curentul*, București, anul XVII, 1944, nr. 5844, p. 1.

A consemnat **Alexandru DĂRĂBAN**

Istorie*(continuare din pagina 2)*

Dramatismul încheștărilor, răstignirilor și răbufniri lor trăiește din plin în paginile revistelor și coloanelor gazetelor ca pentru a da sens și îndrumare tuturor vremilor. Sentimentul acesta de întoarcere la trecut a fost și mai mult întărit după crucificările nevolnice din ultimul timp, ca pentru a da glas prezentului înlănțuit populând cerul speranțelor românești cu icoanele vitejiilor străbune, ale atitudinii lor rectilinii. În jurul figurilor din veacurile ce s-au scurs sufletul transilvan se adună ca un bloc de luminoasă solidaritate spre a înfrunta noile uragane sub vigoarea pildelor de demult, pentru că în felul acesta să nu ne poată dobori nici o caznă.

Trecutul - „întoarcerea” aceasta obsedantă pentru unii la el, - ne dă tărie cutremurătoare pentru luptele de azi, ne încordează puterile tănuite ale răzbirilor.

E frumos fără îndoială sfatul dat de a „înfățișa toată gloria, toate ne cazurile și mizeriile, și tot zbciumul epocii” - cum scrie confratele - dar atunci când una năzuiești a însemna și alta încape pe hârtie în haina vorbelor, gazetarul

„De ce înapoi?!”

ardelean fatal se duce pe drumul certitudinilor viitorului cu călăuzirea vremilor ce au fost. Și e bine așa, pentru că ținând cu trecutul și cu poporul, niciodată nu se rătăcește drumul.

Însuși noi am îndemnat și nu vom înceta să îndrumăm întoarcerea la trecut. Am cerut „înapoi la Bărnăuțiu”, la pilda luptelor de acum un veac, la ideile lui mai ales, la lozincile acelea de aspră trăire și azi de „libertate și frățietate”. Astra pentru că socotim că ele sunt mai actuale ca oricând. Lupta pentru libertate totală, în toate sensurile, n-a fost descifrată de nici un bărbat român cu atâta cuprinzătoare pătrundere ca Simion Bărnăuțiu. Oricât ar părea de paradoxal pentru unii, noi ardelenii nu putem jura și crede de cât ceia ce au mărturisit generațiile din 48 și calea ce au urmat până la Unirea cea Mare. Rostirile de pe Câmpia Libertății din sala Procesului Memorandului și de la Alba-Iulia sunt și ale noastre. Nu găsim și nu vrem să avem altele. Ele vor fi călăuzitoare pentru multe veacuri. Dușmanii de atunci sunt și cei de azi.

De aceia rostim mereu, întoarcerea la Bărnăuțiu, la toate capitolele istoriei transilvane, la

secolele grele de lupte, pentru alungarea îndoielilor ce ne-ar încerca. Îndemnăm tare la recitirea paginilor de mândrie și curaj. Evocarea umilirilor de altădată, ale răzvrătirii drumurilor străbătute e pentru descifrarea înțelesului existențelor de acum.

Zilele negre de temniți și prigoane din veacul încăierărilor tragice cu destinul, vreme de un mileniu și mai bine, ne vor răsări mereu deasupra filelor de scris. Sub tâmpile va zvâcni în continuu freamătul istoriei - iubite confrate - spre a se amesteca cu al inimii.

Peste prezent vom prăvăli neîncetat munții trecutului și în larma răpăitului de mitralieră vom zăngăni lanțurile lui Horia și a atâtor alții ce au scris istoria cu os duminat pe roată.

Nu e literatură ori „literaturizare” ci trăire totală în smârcul pasiunilor prezentului, pe linia suitoare a viitorului.

Articol scris de Emil Boșca-Mălin și publicat în Curentul, București, anul XVII, 1944, nr. 5844, p. 1.

A consemnat **Alexandru DĂRĂBAN**

Rebreniana**RODICA LĂZĂRESCU, NICOLAE GHERAN ÎN LUMINA CORESPONDENȚEI****MOTTO:**

„Adevărul despre un autor e de căutat mai degrabă în corespondență decât în opera sa. Cel mai adesea opera este o mască.” (Emil Cioran)

Apărut în anul 2024, la editura „Semne”, volumul de față își propune să prezinte corespondența lui Gheran, mai precis, mesajele și lada de scrisori, atât pentru cunoașterea acestuia, cât și a sistemului de relații creat de-a lungul anilor cu cei din jurul lui.

Rodica Lăzărescu a participat la elaborarea ultimelor volume dedicate de Gheran lui Rebrenianu, e vorba de *Scrisori către Rebrenianu A-B*, *Rebreniana* volumele I-II, *Extemporale*, *La spartul târgului* și *Arta de a fi păgubaș*. Pe bună dreptate, Rodica Lăzărescu era cea mai potrivită să se ocupe de corespondența lui Gheran deoarece îl cunoscuse și în calitate de corespondent și membru în Colegiul director de la *Pro Saeculum*, revistă de cultură și artă, editată de Centrul Cultural Vrancea, iar autoarea era redactor-șef. Așa cum arată în „Spre informare”, Rodica Lăzărescu și-a propus în acest volum, să iasă din canoanele genului, să-i aducă un binemeritat omagiu lui Gheran, la un an de la moartea sa, scoțând în evidență calitatea acestuia de editor și istoric literar, dar și cea a unui excelent povestitor.

Prima secțiune a cărții se numește „Prietenii, rude și paparude”, printre cei dintâi dintre prietenii lui Gheran e amintit Ion Vlad în „Un dascăl de teorie literară”, unde acesta e catalogat ca „profesor universitar doctor, teoretician, fost rector al Universității din Cluj, care a scris totdeauna laudativ despre mine.” Cele două epistole prezentate sunt din anul 1999, iar a treia, din 2004, prilejuită de apariția volumului 22 din ediția critică de *Opere* a lui Rebrenianu. Vlad Mușatescu, colegul de la Direcția Generală a Editurilor, e prezent cu o scrisoare în „Al dracului ești, slobod la gură de-așișderea”. Șerban Zoner, deținut politic, este înfățișat în „Atunci eram prea cruzi și căcăcioși”, cu o epistolă din anul 2005. Istoricul și criticul literar, eseistul Dan Grigorescu apare în „Marile canoane în epistole mici”, cu o scrisoare către Gheran din anul 1970. Corespondența cu Paul Cornea e prezentată în „În definiția serviciului pe care-l prestăm culturii române nu intră nici demisia, nici ieșirea la

pensie”. Un alt schimb de scrisori a fost determinat de apariția unei cărți de convorbiri cu Paul Cornea realizată de Daniel Cristea-Enache („Ce a fost. Cum a fost”, editura Polirom, Cartea Românească, 2013).

Corespondența cu Mircea Braga e înfățișată în „Niciodată n-o fost ca să nu fie cumva” – titlu după cunoscuta zicală ardelenescă. Alecu Ivan Ghilia nu folosea computerul, printr-un intermediar, Vasile Manda, își exprimă părerea asupra unui roman apărut în 2018, *Manuscrisul arestat. Dragoste și moarte la Pelișor*. Printre cei care-i scriu lui Gheran este și Vasile Fanache în „Ai uitat că sunt ploieștean, Năică!” Sunt menționate 58 de înscrisuri din perioada anilor (1972-2005). Sunt amintiți și Dan Baran și Camil Baltazar în „Umor voluntar, umor involuntar...” Un loc aparte îl ocupă Cornel Cotuțiu în „D, ale bistrițenilor” unde acesta îi dă amănunte lui Gheran asupra unor scrisori semnate de Rebrenianu care apăruseră în revista *Minerva*. Din nou revine Ion Vlad în „De mortuis nisi bene”, cu picanterii din istoria literară a Clujului (Octavian Șchiau, Mircea Zăciu, Aurel Sasu ș. a.) Mai figurează și alte scrisori din partea următorilor: George Munteanu, Nicolae Coban, Ion Bălu, Teofil Bugnariu. De menționat și pe Samuel Domokos, istoric literar, cercetător de folclor, traducător și bibliograf literar (printre altele a fost și profesor la Năsăud între anii 1940-1944. Scrisorile sunt dactilografiate și au câte un titlu semnificativ: „Știi cât sunt de rezistent în privința planurilor mele”, „Cum ne facem de basm”, „Bătălia pentru Goga” sau grupate pe o tematică anume. „Scuză-mă că m-am amestecat în problematica Rebrenianu”, „Mă doare faptul, nu pentru că aș fi invidios, departe de mine asta”. Un schimb polemic de idei are loc între Gheran și Răzvan Voncu cu referire la premiile literare din anul 2018. Cu Mircea Mihăieș, Gheran corespundează pe tema relațiilor sale cu Uniunea Scriitorilor din România și Institutul Cultural Român.

Capitolul „Ars poetica” cuprinde scrisori primite de Gheran din anul 1954, pe când se afla la sanatoriul Moroeni, din partea personajelor prototipuri în tetralogia *Arta de a fi păgubaș* (Victor Tincu, viitor medic cu numele Victor Ticiu; Emil Pârvan, inginer feroviar devenit Emil Parva, ambii studenți alături de Gheran și el student filolog. În „Are cuvântul autorul” sunt prezentate fragmente de

discuții verbale și mesaje electronice din perioada anilor 2013-2014.

Fâșii biografice – însemnări cu caracter personal ce cuprind întâmplări cum ar fi primirea titlului de Cetățean de Onoare al județului Bistrița-Năsăud în „Ca membru de onoare nici cu căruța” – plus un schimb de scrisori cu Andrei Moldovan. Alte secvențe se referă la starea lui Gheran la 90 de ani și izolarea pricinuită de Covid prinse în „Fâșii biografice”, adică epistole către Nedeea Burcă și Rodica Lăzărescu. Ion Vlad și Andrei Moldovan îi scriu lui Gheran despre presupusul loc de veci de la Mănăstirea Dobric sau la Salva, la ideea lui Al. Cățăuan și Andrei Moldovan. Până la urmă, a fost înmormântat la margine de București, Ghencea 2, sub îngrijirea Rodicăi Lăzărescu și a soțului ei, pentru el nu s-a găsit loc alături de marii scriitori de la Bellu (vezi „Ferește-mă, Doamne, de mai rău!”).

Cei trei muschetari (Zăciu, Sasu, Papahagi) – „Un ratat proiect de lume veche”, ne poartă pe urmele corespondenței cu Mircea Zăciu, Aurel Sasu și Marian Papahagi, autorii *Dicționarului Scriitorilor Români*. Aflăm date despre scrierea acestui dicționar din scrisorile păstrate de Rodica Lăzărescu, ele pot fi material pentru un volum întreg. Corespondența cu Mircea Zăciu cuprinde 50 de scrisori din perioada anilor 1973-2000 și șase epistole în copii ale lui Gheran. Se discută despre dicționar și cărțile publicate de Gheran (*Caiete, Jurnal I, II, Amalgam*).

Din partea lui Aurel Sasu s-au păstrat 67 de epistole, inclusiv cărți poștale ilustrate și copiile a două scrisori semnate de Gheran, pe teme diverse ca: Tiberiu Rebrenianu, dicționar, *Gorila, Teatru, La lumina lămpii, Jurnal I-II*, dar și despre munca lui Gheran la dicționar.

Corespondența cu Marian Papahagi, coautor la coordonarea marelui dicționar, prieten cu Gheran, cu care lucrase 10 ani pentru pregătirea primelor două volume e prezentă în cinci scrisori și zece felicitări, deoarece s-au înțeles mai mult prin telefon, decât în scris.

Din lista expeditorilor menționăm pe cei din zona Bistriței-Năsăudului: Cotuțiu Cornel, Moise Ion, Moldovan Andrei, Munteanu George, Nușfelean Olimpiu, Plăianu Clemente, Rațiu Virgil, Rău Aurel, Sângeorzan Zaharia, Scridon Gavril, Ursa Sever. La *Indice de nume* apar și alții ca: Pinteia Ioan, Tanco Teodor, George Al., Cățăuan Alexandru, Câmpianu Emeșe, Coțofană Veronica.

Iacob NAROȘ

Natură

Bogăție de cervide

O suliță solară stă proptită de-un munte. Altele au reușit să pătrundă în molidișul de alături precum reflectoarele unui platou de filmare. Protagonistii intră în scenă: ceata lui pițigoi: pițigoi mari și suri, pițigoi de brădet și pițigoi...mai cu moț (*Lophophanes cristatus*). Tăbărăsc printre cetini, fățându-se neconținut după semințele din conuri ori după câte o insectă pitită de ger. Niște aușei (e plin codrul de ei), cu ochii pe post de lupă, ciugulesc pupe și ouă minuscule, ori păianjeni prost camuflați. Sunt cele mai mici zburătoare din Europa, cântărind abia cinci grame. Nici trunchiurile nu scapă de ITP-ul cojoaicelor (*Certhia familiaris*) și scorțarilor (*Sitta europaea*) care nu ratează nici un decimetru pătrat de ritidom.

Hmm, e timpul de privit și jos, unde zăpada e ciuruită de urmele ciutelor. În căutarea frunzelor de mur, au decopertat cu copitele stratul de zăpadă. În alte locuri, au decojit lăstarii de salcie căprească (*Salix caprea*), această delicată a cervidelor noastre. Urmele devin tot mai proaspete, iar noi ciulim urechile: dinspre vale, în spatele păienjenșului de ramuri, niște mamifere mari bat în retragere. Ocolim zona și alegem un drum forestier care brăzdează muntele la vreo 200m mai jos. Sperăm la o joncțiune cu turma. Transpirăm, gâfăim, apoi „ne tragem sufletul”. Un freamăt străbate pădurea și iată: printre trunchiuri ude încep să apară ciutele în șir indian. Începem să numărăm încântați: una, două, trei... nouăsprăzece ciute, printre care câteva clăpăuge iobane. Nu le urmărim, ci ne îndepărtăm discret.

E sanctuarul lor. În retragere, mai dăm peste patru ciute din ariergarda așașă. Acestea sunt curioase, măsurându-ne cu privirea preț de vreo 5 minute, priponite în mijocul unui drumeag năpădit de tufe. Brusc, se pornesc în galop năvalnic. Ecoul face să tresară alte cinci surate mai pirpirii (câprioare (*Capreolus capreolus*)), aflate la rădăcina unui paltin monumental. Un țap cu coarnele mijinde rămâne în urmă și începe să-și miște capul și picioarele din față într-un fel sacadat, caracteristic. De obicei scot și behăituri de alarmă, dar acest exemplar era tăcut și circumspect. Cu tolba doldora de imagini, lăsăm în urmă zona sălbatică.

La întoarcere, chiar din mașină, zărim foarte aproape de drum încă trei câprioare, învăluite în semiîntuneric. Începem să facem socoteala: 23 de ciute și opt câprioare. Bogăție de cervide!

(18.01.2025)

Case în câmp

Trec prin salbe de poieni zbicite de soarele darnic. Mă așez pe-o buturugă mare, capabilă să răstoarne un car mic. Prin miezuri de pădure trompetează câte un alunar (*Nucifraga caryocatactes*), expert în provizii de semințe. Se zice că are zeci de camere de care își aduce aminte cu exactitate atunci când gastroliții i se-nvârt degeaba.

Ajung la prima casă în câmp. De fațada casei, atârână într-un cui o pereche de foarfece de tuns oile. Taie brici, deși e cam ruginită. Tabla ieftină cu care au fost

Casă în câmp, printre frasini

acoperite dranițele putrede ale acoperișului, saltă ușor din cuie, în rafalele vântului. Ceva mai sus, tronează o casă și mai veche, desprinsă parcă din muzeul satului. Bărne cioplite grosolan, înegrite de vreme, stau cumiți în cetorile lor. Tălpile se sprijină pe un zid de șisturi cristaline, clădite cu măiestrie. E păraginită, ca mai toate casele în câmp din acea zonă. N-are ușă, așa că pătrund în tindă, unde valuri murdare de lână acoperă lutul fărâmicios. În încăperea scundă e vraiște: cuptorul e dărâmat, un puiuc de-abia se mai ține într-un cui și pânze de păianjen se preling peste lutul scorjot al pereților, pline cu excremente de șoareci. Doar crucea de lemn văruiat, prinsă între gemulețele de-o șchioapă, pare intactă.

Trec printr-o pădure de amestec, unde o cărăruie îngustă mă poartă pe un teren foarte înclinat, acoperit cu porțiuni de gheață. Mă scald în valuri de adrenalină. Sărcelele suprarenale!

Ies la voiosul luminiș, cât ai zice „frasin”. Ghiftuiți cu ultraviolete, frasini râmuroși precum stejarii, străjuiesc alte case uitate de lume. Triste, însingurate, dărăpănate. Rareori, câte un gospodar mai cu inimă, își mai cârpește căsuța moștenită de la bunii lui. Deasupra ușii unei astfel de case parțial renovate, stăpânul scrisese cu creionul următorul mesaj: „Nu intrați în casă! Nu forțați ușa! Se uită Dumnezeu și pedepsește hoțul!” Zâmbesc amar. În ultimele decenii, ciobani fără scrupule sau vânători de obiecte vechi au vandalizat aceste vetre sacre. Cât de lesne se pot

pierde mărturiile unor vremi în care natura și casele erau una! Acolo, mieii de curând fătați, săltau pe strujacuri, mâțele se jucau de-a vațea-scunselea după cuptori, iar pârșii își ascuteau incisivii în câpriori. Tăblia ușii grajdului era securizată cu sârmă ghimpată, aranjată în zig-zag, pentru a descuraja urșii să dea iama între vite. Ce vremuri! Ce oameni dârji! Mi-a povestit odată un moș hâtru, cum a rămas un cioban cu oile în Dosul

Ineului. Era început de noiembrie și a nins atât de mult încât a fost nevoit să ierneze acolo, în creierii munților. A înconjurat locul cu buhași de molid și cetină de jneapăn. A supraviețuit tăind câte o oaie pe care o împărțea cu câinii săi. După ce au mâncat vreo 7-8 oi, vremea se desprimăvărare și a reușit să ajungă acasă. În tot acest timp, oamenii l-au crezut prăpădit prin prăpăstiile Bilei...

Un mascul de uliu păsărar (*Accipiter nisus*) poposește pe vârful unui molid, scrutând zadarnic zarea. La coborâre mai găsec o căsuță unsă cu lut. Puteai jura că e căminul sfintei Vineri. Cât ce zărec prima casă modernă, mă rup involuntar de vraja trecutului. O mierlă de apă (*Cinclus cinclus*) se îmbăiază în pârâul glacial, cu atâta naturalețe de zici că are sânge de rus în vene, măi nene!

Am zis „La revedere!” caselor în câmp, deși presimt că unora deja le-am cântat „În veci pomenirea lor!”...

Forfecuța

Un păianjen (*Pysaura mirabilis*) ne taie calea fără să se asigure. Circulă pe zăpadă ca

Forfecuță, mascul (*Loxia curvirostra*)

pe bulevard. Insist să-i fac o ședință foto. E de acord și ne împrietenim. O darabană zdravănă, de ciocănitore de munte (*Picoides tridactylus*) tulbură liniștea pădurii. Ieșim în golul subalpin și dăm o geană spre liziera pădurii. O siluetă arhicunoscută se strecoară printre copaci, cu nasul în zăpadă. E un vulpoi îndrăgostit ce adulmecă urma vreunei femele. E atât de

concentrat în ceea ce face încât nu sesizează prezența noastră. După un timp, se pierde în pădure. Urcăm până aproape de o stână. Pe drumul înzăpezit și-a lăsat amprenta un stol de potârnicchi, ce își duce veacul de câțiva ani prin acea zonă (la 1400m altitudine). Frigul ne dă imbold să coborâm.

Câteva raze întârziate, mângâie creștetul unor molizi. Se aude un tril frumos, așa că, i-au binoclu și „periez”, acea zonă. Găsec până la urmă cântărețul: un mascul de forfecuță (*Loxia curvirostra*), cu burta roșie ca focul. Deși e încă iarnă, el începe să curteze femela, fiind, alături de corb, printre primele păsări care clocesc, începând cu finalul lunii februarie. În anii în care coniferele sunt bogate în semințe, forfecuțele cuibăresc chiar și în ianuarie! Da, viața acestor păsări este strâns legată de conifere, din conurile cărora extrag semințele numai după ce decupează mijlocul solzilor, cu ciocul specializat, ce seamănă cu o forfecuță. De aici i se trage și numele.

În fața noastră se ridică un deal golaș, pe care încep să urce una după alta, opt ciute. Se opresc într-un loc în care cei de la fondul cinegetic le-au pus hrană. După ce s-au hrănit în pripă, coboară într-o vâlcea, unde încearcă să pască niște fire de iarbă uscată. De-abia se mai zăresc în semiîntunericul de afară.

(19.02.2025)

Petela și Budurleni

Începem ziua urmărind o vulpe ce gonea pe tarlale. Ne stă înainte o cursă de duranță, așa că alimentăm stomacurile direct în mașină. Un câine aflat lângă stația de epurare a Reghinului ne latră fără oprire. Când ieșim afară suntem siliți să adulmecăm un aer pestilential. Ne îndepărtăm în

pas alergător, cu bărbiile în piept. Trecem pe lângă două buldozere și un excavator, toate de proporții uriașe. Lângă ele zărim o gheretă de paznic improvizată grosolan dintr-o jumătate de rulotă. Ușa se dă în lături și paznicul rotofei și umflat de somn ne scanează chipurile cu o lehamite specifică breslei. Ne de câteva informații despre

traseu, iar noi întindem pasul spre digul dinspre Mureș.

E dimineață devreme și râul e animat de zeci de păsări. Prin înaltul cerului, stoluri de miguri (Cormorani mari (*Phalacrocorax carbo*), așa le ziceau paznicii iazurilor de la Petela) trec în zbor grăbit spre vaduri bogate în pește. Lângă malurile înghețate moțâie egrete mari și stârți cenușii (*Ardea cinerea*) iar pe undele reci înnoată zeci de rațe mari, 2 corcodei mici și...cireașa de pe tort: 7 ferestrași mari (*Mergus merganser*), specie rar întâlnită în România. În căutare de cadre mai bune intru și eu cu cizmele în apa Mureșului.

(continuare în pagina 5)

Dorel-Toader BAZGA

Natură*(continuare din pag. 4)*

Lângă un bloc de adezită ce ieșea din apă, plutea o lișiță moartă. Câteva sălcii groase stau gata să cadă în urma muncii de Sisif a castorilor.

Întrezărim iazurile de la Petelea. Sunt înghețate bocnă. Doar trei dintre ele mai păstrează mici ochiuri de apă neînghețată, unde sunt adunate buluc o puzderie de rațe. Ne observă de la distanță și măcăie prin sute de sirynxuri. Pe ultimul iaz dăm peste 8 lebede. Una dintre ele mimează un karaoke iar o rață începe niște pași de dans aritmici, deoarece alunecă pe platoul de gheață. Lișițele aplaudă frenetic, după care încep să pescuiască ramuri de brădiș () pe care le înfulecă numaidecât.

Batem în retragere, după ce reușim să identificăm diverse passeriforme prin sălcii și stuf. Notăm de asemenea trei becașine comune și 23 de gărlite mari (*Anser albifrons*), dintre care una este subspecia *flavivirostris*, specifică Groenlandei. Prin niște bălării uscate, un țap cu coarne de catifea și două căprioare își ridică sfios capetele spre noi.

La ieșire din Reghin, un huhurez mare de-abia reușește să evite coliziunea cu parbrizul unui automobil ce depășise considerabil viteza regulamentară. Din păcate, e plin de astfel de victime pe marginea șoselelor patriei. Reușim să imortalizăm strigidul. În lanul de rapiță de alături pasc trei căprioare. Încă 11 ne așteaptă la intrare în Lunca.

Avizi după specii, ne abatem și pe la iazurile de la Budurleni, unde trecem în revistă alte sute de rațe. Aici decolează și două păsări imense, cu coada albă și trapezoidală. Sunt vulturi codalbi (*Haliaetus albicilla*), numai buni de-a fi puși pe Rombird (platformă online în care se

încarcă observațiile de specii rare din România). Un șorecar comun se lasă fotografiat din mașină, de la vreo 10 metri. Suntem realmente înghețați și vlăguți după mulți kilometri în care am făcut slalom printre lacuri.

La Peștera Anieșul Mic

Deși e trecut de miezul iernii, zăpada aproape a dispărut la altitudini mai mici de 1000m. Un soare cu dinți mușcă din mușchii pădurii. Pe tărâmul litierei, sporogoanele se aprind ca niște felinare. Alunec pe lutul dezghețat al hogașului ce străbate adâncimi de codru.

În timp ce reperam un pițigoi de munte prin ramurile unui brad, niște zgomote înfundate îmi atrag atenția. Ies din hogaș, spre un desiș, în care zăresc o spinare de mistreț (*Sus scrofa*), care râma la o aruncătură de băț de mine. Nu era singur. Am întrezărit încă vreo 5-6 godaci de talie medie care scoteau o întreagă gamă de sunete: grohăituri, pufăituri și mârăituri. Sunt calm. Vântul bate spre mine, iar îmbrăcămintea îmi este în mare parte de camuflaj. Oricum, vigilența nu e un punct forte al mistreților. Un godac mai roșcățel se tolănește chiar în fața mea. După un timp, vierul cel mare dă alarma prin câteva pufăituri puternice. Grupul o ia la sănătoasa.

Urc până la o intersecție de drumuri forestiere, unde sunt imprimare urme de ciute în

zăpadă. Să o iau la dreapta sau la stânga? Țin un băț deasupra a două urme de ciută, un fel inedit de a trage la sorți. Bățul cade spre urma din stânga, așa că o iau în acea direcție. Deja mi s-a înfiripat o țintă: peștera Anieșul Mic, cunoscută de puțini localnici. Pe o zăpode, pasc trei ciute de care mă apropiu atât cât îmi permite terenul neacoperit de zăpadă. De pe o culme prăpăstioasă, la fel ca dintr-o dronă, zăresc două ciute, care se învârt pe loc, neștiind de unde vine zgomotul suspect. Cobor la baza abruptului calcaros, unde panta e foarte accentuată. Acolo se deschide falnic mica peșteră, cu o înălțime a bolții de vreo 4 metri. Fotografiez niște mănunchiuri lucioase de limba

cerbului și mă apropiu de intrare. Brusc, dinlăuntrul peșterii își i-a zborul o pasăre greoaie, ce se așează în bătaia soarelui, pe o ramură orizontală de paltin, tapetată cu mușchi. Prilej nimerit să imortalizez acea ieruncă (Bonasa bonassia) în razele apusului, așa cum nu am mai reușit până

acum. Din peșteră, pădurea seculară din jur pare și mai fermecătoare. Câți vânători, partizani sau vechi haiduci nu și-or fi odihnit aici ciolanele obosite? Aaa, partea cu ciolanele obosite o trăiam și eu acum. Dar nu mă plâng. Natura mai mult dă decât ia. Mereu sunt pe plus.

(01.02.2025)

Fotografii – Dorel-Toader Bazga

Dorel-Toader BAZGA**Istorie măiereană****„Dăruind vei dobândi”: Cazul Grigore Hangea din Maieru în legat¹ „pentru cultivarea poporului”. Contribuții documentare****Adrian Onofreiu****(continuare din C.V., nr. 162, octombrie 2025)*

[Acestea au fost detaliate în prevederi referitoare la: „înființarea unui fond de stipendii pentru elevii militari, suma de una mie florini; pentru înființarea unui fond de stipendii cu numele de „Grigore Hangea”, în administrațiunea Asociației Transilvane pentru Literatură și Cultura Poporului Român, suma de una mie florini, pentru doi tineri români care urmau cariera de comercianți; sprijin pentru o fetiță de la școala inferioară de fete”.]

Condițiile de accedere pentru stipendiați precizau că urmau să fie acordate „mai cu seamă către acei tineri săraci sau orfani din comuna Maieru, care vor avea capacitate bună, vor arăta iubire către învățătură, vor documenta purtare bună morală și vor produce calcul de eminență din studiile lor”. De asemenea, „stipendiștii vor avea a-și documenta în fiecare an progresul în studiile și respectiv, meseria lor, cum și purtarea morală recerută; la din contră, se vor lipsi de stipendiu”. Pentru cei care urmau cariera comercială sub egida ASTREI, trebuiau să fie „români în studii eminenți și cu purtare morală bună care, progresul lor în studii și, respectiv, în măiestria lor, vor trebui să o documenteze în fiecare an în toată forma și, că sunt fii devotați bisericii lor strămoșești, cercetând-o”. În final, testa în favoarea școlii comunale din localitatea natală „livada proprie”².

Succintele citate din documentul pe care-l publicăm în continuare *integral*, îndeamnă la parcurgerea lui integrală, pentru a pătrunde în

mentalul individual al foștilor grăniceri, animați de ideea *binelui comun*, complementar rostului și locului fondurilor grănicerești de aici.

Cât și cum, voința testatorului s-a materializat în fapte și acțiuni practice, rămâne un subiect tentant al unor cercetări viitoare³. Documentul evocă însă o trăsătură definitorie atitudinală în acest areal geografic: *spiritul comunitar*, care a transcens vremurilor în care au fost întocmite.

În prezentarea documentului am pornit întotdeauna de la actul inițial – de regulă, testamentul – la care am alăturat, acolo unde a fost întocmit, textul instrumentului/literelor fundațional/e. Pentru unele aspecte particulare sau explicarea unor termeni/expresii locale sau ieșite din uz, am intervenit în note de subsol.

1

Testament

După voia a tot puternicului Dumnezeu, având a fi rechemat din această viață, dispun pentru cazul morții, despre averea ce va rămânea de mine, precum urmează:

I.

Rămășițele mele trupești să se așeze în pământ cu ceremoniile rituale în loco uzitat, cu toată simplitatea, după dispozițiunea făcută.

¹ Dispoziție testamentară prin care se lasă cuiva o moștenire; bun lăsat cuiva printr-o dispoziție testamentară; *Dicționar explicativ al limbii române*, Ediția a II-a, Ed. Univers Enciclopedic, București, 1998, p. 565.

* Prof. Dr. Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Bistrița-Năsăud; email: adrianonofreiu@yahoo.com.

² O prezentare succintă a conținutului legatului la Sever Ursu, *Gregoriu Hangea (1809-1886)*, în „Cuibul Visurilor”, Publicație editată de Complexul Muzeal Bistrița-Năsăud, anul I, nr. 3, august 1996, p. 6, 8; Idem, anul X, nr. 2 (67), iulie 2005, p. 1; același conținut și în *Dicționarul culturii și civilizației populare al județului Bistrița-Năsăud. Vol. I. Țara Năsăudului*, ediția a II-a revăzută și adăugită, coordonator, Ioan Seni, Ed. Napoca Star, Cluj-Napoca, 2010, pp. 173-174; Icu Crăciun, *Gregoriu Hangea, omul care și-a donat o parte din avere școlii măiere și culturii române*, în „Cuibul Visurilor”.. Anul XXIII, nr. 4 (135), octombrie 2019, pp. 1-3. Autorul reproduce numărul ziarului brașovean, potrivit căruia, în notița de pe ultima pagină, „la numărul de față se adaugă ca supliment testamentul lui Grigore Hangea”, apud. „Gazeta Transilvaniei”, Brașov, Anul XLIX, nr. 122, duminică, 1 (13) iunie 1886; o scurtă schiță biografică și aprecieri asupra conținutului testamentului în Idem, marți, miercuri 4 (16) iunie 1886. La sfârșitul anului, preotul Baziliu Groze din localitate, denumit executor testamentar, solicita prezentarea în fața justiției a tuturor celor interesați, „deoarece din averea rămasă de decedatul, pre lângă consăngeni, au parte și legate și diferite corporațiuni, este de lipsă ca pertractarea de ereditate să se termine câtă mai în grabă; aceasta însă numai așa va fi cu putință, dacă la termenul de pertractare ce se va pune, se vor prezenta toți câți vor fi judecătorește citați”; Idem, nr. 267/1886.

³ Având ca suport informativ documentele referitoare la fundație: Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Bistrița-Năsăud, fond *Administrația fondurilor grănicerești năsăudene*, Grigore Hangea, d. 2743 (1886-1924).

*(continuare în pagina 6)***Adrian ONOFREIU**

Istorie măiereană

„Dăruind vei dobândi”: Cazul Grigore Hangea din Maieru în *legat* „pentru cultivarea poporului”. Contribuții documentare

(continuare din pag. 5)

II.

Averea mea de care dispun actu, constă în bani numerar (bani gata):

1. În casa de păstrare din Bistrița la Friedrich Kelp, după libelul⁴ de depunere: (*Einlagsbuch des Bistritzer credit und Vorschuß Verein*), pe lângă 6%, în valută austriacă, 4.000 florini.

2. În casa societății de împrumut și de păstrare „Aurora” din Năsăud, pe lângă 6%, două mii florini v. a. 2.000 florini.

Suma în numerar: 6.000 florini.

3. Una sumă accidentală în bani gata pentru speșele de înmormântare, și altele, precum în pretensiuni împrumutate la privați cu contracte care însă în decursul timpului încasându-se, nu se pot actu determina, și specifică.

4. Averea în mobile de casă și de economie, deoarece vitele ce sunt, sau vor fi la cazul morții, sunt date servitorilor mei Avacum Hodoroga și soției lui Trifilina Voniciosu, cu contractul sau convențiunea încheiată cu dâșșii, d-tto. Maieru, în 1 februarie 1879, ca răsplată pentru serviciul lor, prin urmare acelea nu se vor considera de lăsământ, precum nici cei 200 florini ce sunt a li se plăti, și nici obiectele mobiliare înșirate în acel contract.

5. Realitățile și super-edificatele cuprinse în protocolul cărții funduare nr. 89 din Maieru; competența realităților cuprinse în protocolul cărții funduare nr. 113-111 din Maieru; competența realităților din Rocna⁵ Veche, nr. protocol cărții funduare 516; competența locurilor din Leșu, din protocolul cărții funduare nr. [lipsă text].

III

De erezi universali la testamentul meu denumesc pe fratele meu Petru Hangea, locuitor în Maieru, eventualminte pe succesorii lui legiuți, mai încolo, pe surorile mele Ifira Hangea, soția locotenentului pensionat Gavril Pop din Feldru; Maria Hangea, soția profesorului pensionat Vasile Mureșan în Năsăud și, pe soția mea Iuliana, născută Moșil, cu condițiunile și, pe lângă înființarea legatelor fundațiilor, donațiunilor și stipendiilor specificate în textul acestei dispozițiuni testamentare.

IV

Întru specificarea dispozițiunii de sub pct. III las și testez:

1. Fratelui meu Petre Hangea, eventualminte succesorilor lui legitimi:

a) În bani gata, trei sute florini v. a., 300 florini.

b) După estrădarea celor cuprinse în contractul din 1 februarie 1879 pentru servitorii numiți sau nominativ, nelăsate la alții, din obiectele de masă și pat, a ¼ parte, împreună cu toate veșmintele cele albe, și un cuțar cu piele învelit.

c) Din realitățile întăbulate cu super-specificatele dimpreună, următoarele:

Din protocolul fundamental din Maieru, nr. 89, A I, nr. ord. 1. nr topo. 168-169; nr. ord. 2: nr. topo 221/1, 222, 223/1; nr. ord. 18, nr. topo. 4085-4086-4087-4088-4089-4090, cu drept de proprietate, dar dreptul de posesiune sau uzufructul acelora îl las numitului meu frate și succesorilor lui, numai după

moartea soției mele Iuliana Moșil, are are sau, va avea drept să le folosească neconturbat, până va fi la viață.

Las mai încolo numitului meu frate cu drept de proprietate, și luarea în posesiune după trecere unui an de la moartea mea, realitățile din protocolul funduar nr. 89: nr. ord. 17: nr. 3859-3860-3861-3862-3863-3864-3865; nr. ord. 27: nr. 7221-7222; nr. ord. 39, nr: 7255-7256-7257; nr. ord. 32, nr: 9229-9230, nr. ord.. 10, nr: 1818; nr. ord.. 20, nr: 7472-7473; nr. ord. 31, nr: 8616/a-8616/b.; mai încolo, îi las în posesiune și realitățile din prot. funduar. Nr. 111, nr. top. 219 și 220 (moara de făină), peste care va putea dispune, îndată după moartea mea.

Îi las mai încolo întreaga mea parte, competența din ereditatea fericitului meu părinte Ioan Hangea, de sub nr. 113 a protocolului cărții funduare; nr. ord. 1-11, împreună cu părțile răscumpărate de 1/5^a parte din casa de la Maria Hangea și 1/5^a parte din toate realitățile răscumpărate de la Benjamin Hangea, dar uzufructul și folosința pe un an și la aceste locuri, încât eu le-am folosit și lucrat, să rămână servitorilor mei Avacum Hodoroga și Trifilina Voniciocu, deși în ante actul încheiat cu ei în 1 februarie 1879, s-ar cuprinde mai puțin.

2. Soției mele Iuliana Moșil îi las și testez:

a) În bani gata, două sute florini; 200 florini.

b) Interese de 6% după suma de două mii, 2.000 florini, elocată⁶ în casa de păstrare „Aurora” în Năsăud, până la sfârșitul vieții.

c) Una a 4^a parte a mobilelor de masă și pat, în legăturile cu dispozițiunile nr. 1, b; afară de acestea, o bondă⁷ de lup, un pat de două persoane vopsit roșu, toate vasele de porțelan, toate pocalele⁸ și glăjile⁹, după estărdarea celor cuprinse în contractul din 1 februarie 1879 pentru servitori; mai încolo, o ladă mare cu două despărțăminte, o ladă de căruță vopsită negru, un orologiu de perete¹⁰ și o icoană¹¹ cu fructe.

d) Până la sfârșitul vieții ei las uzufructul locurilor de sub nr. 89 a protocolului funduar din Maieru, nr. ord. 1, nr: 168-169; nr. ord. 2, nr: 221/1, 222/2-223/1; nr. ord. 18 nr: 4085-4086-4087-4088-4099-490, iar dreptul de proprietate ereditar rămâne lui Petru Hangea sau succesorilor lui.

e) Îi las mai încolo locurile de sub acest protocol 89 din Maieru, nr. ord. 4, nr: 1027-1028; nr. ord. 8, nr: 1121-1122; nr. ord. 11, nr: 1937-1938-1939; nr. ord. 38, nr. top: 2730-2733-2734; nr. ord. 16, nr: 3855; nr. top: 2730-2733-2734; nr. ord. 16, nr. 3855, nr. top: 1295; nr. ord. 3, nr. 274; nr. top. 1024-1026/1, cumpărate de la Chifor Rebrășorean din protocolul cărții funduare nr. 4. După contractul interimar dtto. 8 mai 1876, toate acestea încă cu drept de posesiune, până la finea vieții; iar de erezi cu drept de proprietate denumesc pruncii soției mele Iuliana, în linia primă, eventualminte, pe Petru Hangea și succesorii lui.

3. Surorii mele Ifira Hangea îi las și testez:

a) În bani gata, două sute florini, 200 florini.

b) 1/4, una a patra parte din mobilele de masă și pat desemnate și în nr. IV, 1-6, și nr. 2, c; mai încolo, un cuțar vopsit roșu, legat cu fier; *portretul poetului laureat Andrei Mureșianu* (s. n.) și toate veșmintele mele de postav.

4. Surorii mele Maria Hangea îi las și testez:

a) În bani gata, două sute florini, 200 florini.

b) ¼, una a patra parte din mobilele de masă și pat, apoi o canapea de lemn vopsită, o masă de frasin și o icoană a familiei împărătești (s. n.).

5. Nepotului de frate Benjamin Hangea îi las:

a) În bani gata, cincizeci florini, 50 florini.

b) Una cutie de zahăr de argint, cu acoperiș de argint.

6. Nepotei mele de soră Ioana Tanco îi las:

a) În bani gata, cincizeci de florini, 50 florini.

b) Una icoană de cusături în rame negre.

7. Nepotului meu de soră Sever Mureșan, actu pictor în München, îi las:

a) Un orologiu de aur cu lanț de aur¹².

b) Întreaga bibliotecă și mapele¹³.

8. Vărului meu Leon Horga, notar comunal îi las în suvenire: una tace¹⁴ mare cu flori și o icoană „Reîntoarcerea lui David”.

8. Domnului paroh local Basiliu Gorze și

9. D-lui. Ciril Popiczka, c. reg. Profos¹⁵ în pensiune, îi las monumentul mareșalului Radetzki în aramă, și o icoană a eroului Ioan Huyadi.

10. Verilor mei Cozma, Ioan și Todor Hangea le las, cu drept de proprietate în părți egale: locul numit *Pe Opcină*, în hotarul comunei Leșu, adică partea mie competentă din sesiunea părintească înscrisă pe numele tatălui meu Ioan Hangea.

V

Servitorilor mei Avacum Hodoroga și Trifilina Voniciocu, în legătură cu punctul II, 4 și cu contractul din 1 februarie 1879, le las a li se esolvi și le dau:

1. Lui Avacum Hodoroga:

a) În simbric anuală restantă expresă și în contract, una sută de florini v. a., 100 florini.

b) Pământele specificate în contractul menționat de sub nr. prot. 89 din Maieru, nr. top. 5224/a, 5224/b, 5216-5219-5222-5646-5647-6393, iar 3534, ca adaus.

2. Trifilei Hodorga îi las:

a) Simbria restantă după contract: una sută florini în val. aus., 100 florini.

b) Pământele luate în sus și în contractul menționat, nr topo. 7994-7996-6710/1-6398-6399-3369-3380-3381-3382-9450/4; afară de acestea, ca adaus, nr. top. 5697=3877; care din urmă, erezii lui Ștefan Cobzalău îl pot răscumpăra cu 145 florini de la Trifilina Voniciocu.

c) Numitei Trifilina îi mai las în remunerațiunea serviciului din pruncie, doi boi, trei vaci cu viței mici, un porc, care se vor afla la casă, de orice precum toate celelalte obiecte mobiliare specificate în contractul din 1 februarie 1879.

3. Afară de acestea, ambilor servitori le las, cu drept de proprietate în părți egale, toate bucatele și vicualile¹⁶ de tot felul ce s-ar afla, la cazul morții mele, precum din nutrețul pentru vite, care se va afla clădit, atâta cât ar fi de lipsă¹⁷ pentru iernatul a lor doi boiși trei vaci, iar ce va rămâne, să-l capete Petru Hangea și Iuliana Moșil, în asemenea părți.

Asemenea, las servitorilor și toate alte obiecte mobile de casă, culina¹⁸ și economie, despre care n-aș fi dispus nominativ în punctele anterioare sau următoare.

⁴ Carnetul de economii.

⁵ Expresie arhaică pentru Rodna.

⁶ Depuși.

⁷ Haină.

⁸ Pahare de sticlă.

⁹ Sticle; aici, cu sensul de recipient pentru păstrat lichide.

¹⁰ Ceas de perete.

¹¹ Tablou.

¹² Ceas de buzunar.

¹³ Hărțile.

¹⁴ Vază.

¹⁵ Oficial militar responsabil de chestiuni penale; procuror militar.

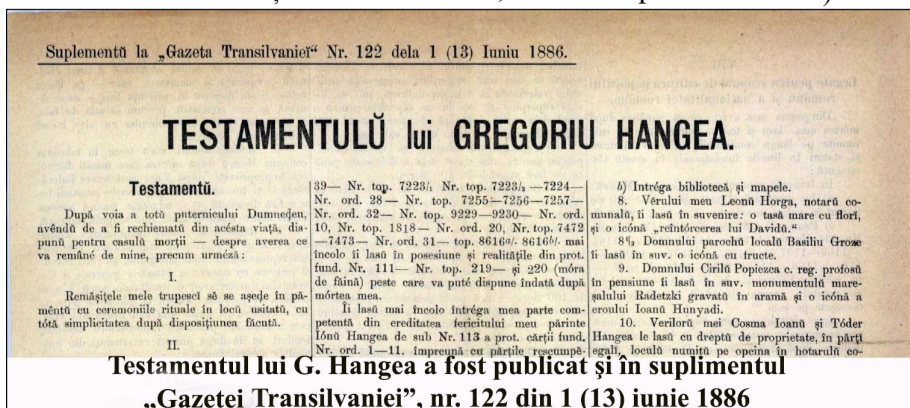
¹⁶ Aici, cu sensul mai larg de hrană.

¹⁷ Necesare.

¹⁸ Bucătărie de vară.

(continuare în pag. 7)

Adrian ONOFREIU

Istorie măiereană

„Dăruind vei dobândi”: Cazul Grigore Hangea din Maieru în legat
„pentru cultivarea poporului”. Contribuții documentare

(continuare din pag. 6)

VI

Din mobilele de casă vor rămânea în casa mea, neîmpărțite: una oglindă mare cu ram aurit, una masă mare vopsită, una canapea umplută cu lână, un casten¹⁹ de tras cu puicuri²⁰ sau lădiți, un schifonier, două paturi, trei scaune de frasin, două scaune de molid vopsite, o ladă de căruțe, două lădoaie mari de bucate²¹, pe podul casei și unul mai mic și, 10 icoane, parte, cu rame aurite, parte, neaurite, pentru totdeauna (s. a.) spre folosința aceluia, are sunt chemați și îndreptățiți după testament, a locui în casa mea, toate acestea, sub paza și îngrijirea fratelui meu Petru Hangea și a pruncilor lui, precum și a soției mele Iuliana, de cumva a locui în casă.

VII

Fiecare dintre erezii sau legatari, pe timpul până când vor folosi uzufructul realităților lăstate lor, vor avea de a solvi contribuțiunea statului, și toate contribuțiunile accesorii, vor suporta, totodată, toate pretensiunile publice și comunale.

Aceea dintre erezii uzufructuari căroră le-am lăsat spre folosire până la sfârșitul vieții realității, vor avea a suporta și competența de ereditate după acelea, măsurând.

VIII

Legate pentru scopuri de cultura poporului român și a naționalității române:

Din puțina mea avere ce va rămânea după moartea mea, las și testez din sumele mai la vale numite, pe lângă condițiunile ce se vor numi și statori în literele fundamentale în acest testament:

În favorul poporului din comuna Maieru:

a) În numerar, bani gata, două mii florini în valută austriacă, 2.000 florini.

b) Pământele următoare din protocolul cărții funduare nr. 89, nr. top. 1110/2-1111-1120/2-1161-1107/3-1107/4-1107/1-1107-2—1164-1165-1163-1166-1045 și 1046, în mărime teritorială de 3 jug. 28 orgi², cu venitul curat de 15 florini, toate comasate pe șes.

Spre efectuarea acestei dispozițiuni rog dar pe executorul testamentului să binevoiască a depune după încetarea mea din viață și după încheierea pertractării judecătorești a lăsamântului meu, din capitalul de 4.000 coroane elocată în casa de păstrare din Bistrița la locurile și spre scopurile desemnate, precum urmează:

1. Spre înființarea unui fond – din care are a se efectua dorința și voința în detaliu expresă în literele fundamentale la comitetul comunei Maieru, în casa alodială, una mie șase sute florini val. aus., 1.600 florini.

2. Spre înființarea unui fond pentru locuitorii comunei Maieru care vor păgubi cu vitele lor de trăsură²², tot în casa alodială, patru sute de florini în val. aus., 400 florini.

Spre înmulțirea acestui fond va servi, adică: reprezentațiunea comunală va fi chemată a depune și venitul curat din locurile mai sus numite, ce se vor esarenda, care minim calcul, vor aduce una sumă de 50 florini v.a, cincizeci florini pe an.

Din 2.000 florini, două mii florini depuși la Casa de păstrare „Aurora” în Năsăud, pe lângă 6%, las:

3. Spre înființarea unui fond de stipendii pentru elevii militari, las la îngrijirea și manipularea Comitetului fondurilor scolastice din Năsăud, înainte de alta, în favoarea alor 44 comune grănițerești, în Casa de păstrare „Aurora” din Năsăud, suma de una mie florini, în val. aus., 1.000 florini.

4. Pentru înființarea unui fond de stipendii cu numele de „Grigore Hangea”, las în administrațiunea Asociației Transilvane pentru Literatura și Cultura Poporului Român, în Casa de păstrare „Aurora” în Năsăud, una sumă de una mie florini în val. aus.,

1.000 florini, și așa, suma întreagă pentru fonduri face: patru mii florini în v. a., 4.000 florini și 3 jug. 28 orgi², sesiune nemișcătoare.

5. Pentru fondul Academiei Române înființându-se cincizeci florini v. a., deosebit de celelalte, care sumă executorul testamentar e însărcinat a o administra la locul competent, adică la Comitetul Asociațiunii Transilvane în Sibiu.

Literile fundamentale A

Ad. VIII, 1, 2, pentru fondul de 1.600 florini în favoarea poporului din comuna Maieru.

Condițiuni

1. Interesele capitalului de 1.600 florini, 1/5^a parte se vor adăuga la capital și se vor capitaliza, neconținut.

2. Din 4/5 părți a interesului, se vor da următoarele stipendii, respectiv, salarii și pensii:

a) Din cele 4/5 a interesului, două din trei părți le va trage un medic, care totodată să fie și veterinar, cu locuința în Maieru, iar una a treia parte să o capete una moașă, tot cu locuința în Maieru. Aceasta una a patra parte se va putea da și ca stipendiu unei femei, care ar frecventa cursul de obstetrica, spre a deveni moașă în Maieru.

Cele 4/5 din interesul capitalului de 1.600 florini mărite din an în an, cu cea 1/1 a intereselor, se vor da tot medicului veterinar și moașei din Maieru, în proporțiunea indicată, până atunci, până când salariul din aceste interese obvenitoare va face, pentru medic, 400 florini, iar a moașei, 80 florini val. aus. Servind medicul veterinar și moașa 40 de ani, jumătate din sumele acum indicate vor competi²³, ca pensiuine.

b) Înmulțindu-se capitalul de 1.600 florini prin cea 1/5 parte a intereselor anuale, și prin venitele intercalare până într-atâta, cât cele 4/5 a intereselor să dea un super-plus peste leafa medicului veterinar și a moașei, indicat sub a), zisul super-puls se va da ca stipendiu pentru una fetiță de la școala inferioară de fete, până când acest stipendiu va fi de 60 florini.

c) Super-plusul ulterior se va da ca stipendiu pentru un elev de la școalele reale, până ce va face stipendiul 100 florini.

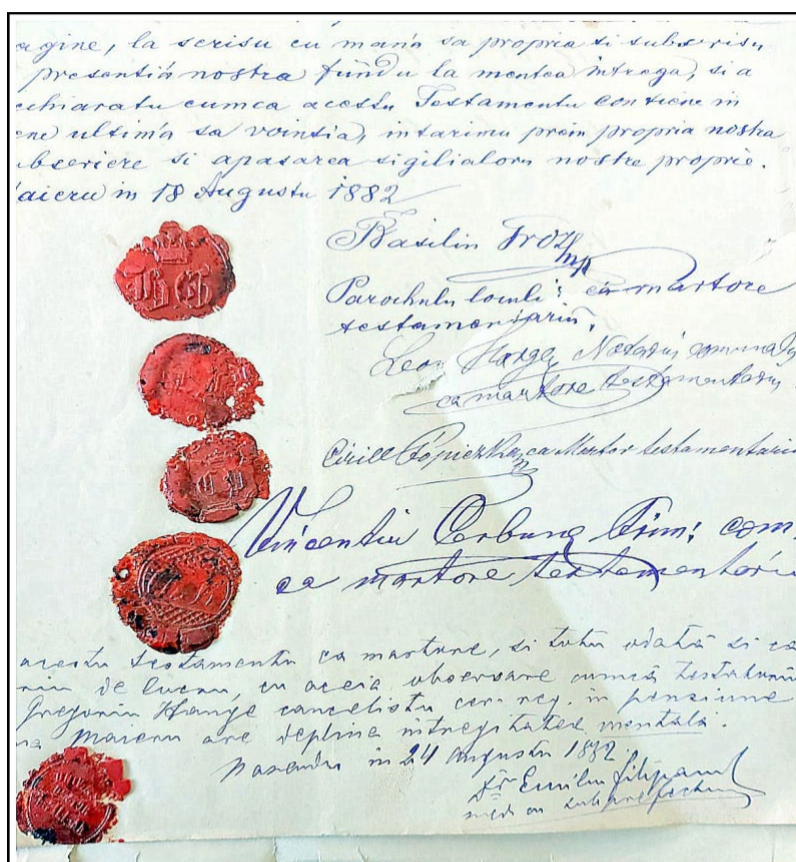
d) Super-plusul rămănit cu timpul, de la lefele, pensiuinele și stipendiile de sub a, b, c, și d, se va transforma cu încetul iarăși în un stipendiu pentru un gimnazist, până la suma de 100 florini, iar peste zeci de ani, prisosind interesele capitalului prin cei 1/5 mereu crescut, se vor crea noi stipendii de categoria celor de sub b, c, d și e.

3. Din acest fond se vor putea împărtași cu stipendii mai cu seamă acei tineri săraci sau orfani din comuna Maieru, care vor avea capacitate bună, vor arăta iubire către învățătură, vor documenta purtare bună morală și vor produce calcul de eminentă din studiile lor. Se va putea face excepțiune cu petenții din familiile consăngenilor mei, deși părinți acestora nu se vor considera de săraci.

4. Salariile, pensiuinele și stipendiile acestea le va conferi Comitetul comunei Maieru, întrunit cu cel școlastic.

5. Stipendiștii vor avea a-și documenta în fiecare an progresul în studiile și respectiv, meseria lor, cum și purtarea morală recerută; la din contră, se vor lipsi de stipendiu²⁴.

6. Atât medicul veterinar cât și moașa vor trebui să aibă diplome în toată regula și, în comuna Maieru, moașa va fi îndatorată a moși femeilor sărace fără plată, iar medicul veterinar a face în zisa comună

Validarea testamentului lui Grigore Hangea prin sigilii aplicate în ceară, pentru autentificare (foto-document primit prin amabilitatea prof. dr Adrian Onofreiu din cadrul Serviciului Județean al Arhivelor Naționale Bistrița-Năsăud)

operațiunile la vite, și curarea locuitorilor morboși, pe lângă onorariu moderat, la cei de tot săraci, gratis.

Literile fundamentale B

Ad. VIII, 2, II. La fondul de ajutor pentru locuitorii din comuna Maieru, care vor păgubi cu vitele sale de trăsură.

Convingându-mă cum că în comuna Maieru păgubesc mulți locuitori din felurite cauze cu vitele lor de trăsură, după care întâmplări neavând toți dăunații, nici mijloacele materiale de ajuns a-și cumpăra alte vite de trăsură, devin mulți dintre ei la sărăcie; deci, spre a se putea întrucâtva desdăuna unii ca aceștia, am lăsat sub. VIII, 2, patru sute de florini val. aus. și venitul curat care se va căpăta în tot anul din pământele testate comunei, ca fond de ajutor, pentru oamenii păgubiți în vitele de trăsură.

Cu privire la acest fond statoresc următoarele:

Condițiuni

1. Fondul aceasta de 400 florini, patru sute florini v. a., la care se va adăuga în fiecare an arenda pământelor testate comunei Maieru, așisderea, coi să crească din ce în ce, prin aceea că, 1/5 a intereselor să se adauge, tot mereu, la capital.

2. 4/5 a intereselor capitalului să se împărtească între locuitorii Măiereni, care vor păgubi în orice mod cu vitele lor de trăsură. Adjutul²⁵ acesta să se dea păgubiților îndată după paguba întâmplată, anume așa, ca și în cazul când s-ar fi mărit fondul în măsură însemnată, nimeni să nu capete mai mult de jumătatea prețului echitabil al vitei pierite și așa, ca în prima linie să fie luați în considerare cel mai mizeri, apoi, cei cu avere mai mijlocie, iar celor avuți, numai atunci să li se tindă²⁶ ajutorul amăsurat, dacă vor fi păgubiți cu mai multe vite.

¹⁹ Dulap.

²⁰ Sertare.

²¹ Lăzi din lemn pentru păstrarea cerealelor.

²² Aici, cu sensul de utilizate pentru diferite munci agricole.

²³ Se vor face venit; aici, cu sensul că se vor adăuga la pensie.

²⁴ Le va fi sistat.

²⁵ Formă arhaică/alterată pentru ajutor.

²⁶ Formă alterată pentru a întinde, a acorda.

(va urma)

Presa secolului 20

TRIBUNA din 1938

Budapesta

În publicația „Tribuna” (director Ion Agârbiceanu), din 18 noiembrie 1938 (anul I, nr. 17), ce apărea la Cluj, gazetarul Emil Boșca-Mălin (1913-1976), originar din Maieru, publică cu pseudonimul M. Mălin, sub genericul „O gravă problemă istorică”, articolul „Arhivele ardeleni dela Budapesta – Istoria completă a Ardealului nu se poate scrie fără acest material – Datoria autorităților”. Autorul regretă că nu s-a scris „încă o istorie completă a Ardealului”, asta din cauza „lipsei elementului de bază, a documentelor păstrate cu atâta grijă până în 1880 în toate centrele ardeleni. La această dată ele au fost transportate în Budapesta, unde se află și astăzi”, de aceea el pledează pentru recăștigarea lor. „Ar fi o crimă strigătoare la cer – scrie ziaristul – întreaga noastră trudă istorie ardeleană să rămână în mâinile asupritorilor de eri”.

În continuare, prezintă câteva date concrete, „după studiul d-lui Ștefan Meteș (publicat în „Revista Arhivelor” din București, vol. III, nr. 6-7, din 1934), abordând doar arhivele mari. Este vorba despre:

1) **Arhiva guvernului ardelean**, desființat în 1872, care „cuprindea 13 camere, plus 6 camere ocupate de arhivele câtorva oficii afiliate. Copiile din această arhivă „merg până în veacul al XIII-lea”, cele mai multe datând dintre anii 1690-1872. „Aici s’au depus actele importante de stat, tratate, acte fundamentale, protocoalele dietelor ardeleni, protocoalele de ședințe ale guvernului, ale scaunelor și districtelor. Aici e arhiva preziduală a guvernului și arhiva Dietei Ardeleni” adaugă autorul.

2) **Arhiva cancelariei aulice transilvane**, adusă de la Viena în 1876. „Cancelaria aulică, precizează Boșca-Mălin, era organul central prin care împăratul guverna din Viena Ardealul și a funcționat dela 1694-1867, cu o mică întrerupere”. Actele mai vechi mergeau până la începuturile istoriei Ardealului, dar erau doar în copii. „Actele cancelariei până la 1848 sunt grupate în 2395 de legături și au 190 volume registre și indice. Arhiva cuprinde nu mai puțin de 3500 legături de acte și peste 400 volume, protocoale, registre și indice, iar valoarea ei se apropie de a arhivei guvernului ardelean” precizează Boșca-Mălin.

3) **Arhiva fiscală ardeleană** a fost dusă din Sibiu în 1876 și era formată din „32 dulapuri cu diplome, procese, conscripții, urbarii, privilegiile cu registre și indice privitoare la comitate, scaunele săcuiești, pământul crăesc, districte, domeniile fiscale, ocne, ținuturile grănicerești etc.”.

4) **Arhiva capitlului din Alba Iulia** constituia un „locus credibilis” și a fost dusă la Budapesta în octombrie 1882. Documentele datează din anii 1246-1882. Ele conțin „cărțile regești cu diplome ale principilor ardeleni dintre anii 1580-1689, protocoalele arhivei din 1526-1836, cu mai multe indice, diplome de diferite naturi aranjate după comitate, scaune și districte, iar alta în grupuri de câte 100, în total 8000 bucăți. O altă serie de diplome și acte sunt grupate în fascicole, cuprinzând vreo 7000 bucăți, socoteli ale oficiilor de sare, venitele statului etc”. „Pentru noi, zice autorul articolului, sunt de interes circumscripțiile urbariale din 1819, cu 916 sate din județele Alba, Hunedoara, Târnava, Turda, Zarand și Scaunul Arieșului”.

5) **Arhiva conventului din Cluj-Mănăstur**; este vorba de „Conventul mănăstirii de lângă Cluj, tot un *locus credibilis*. Marea arhivă de aici a fost dusă la Budapesta în 1882 și cuprinde: „*Libri regi* dela Isabela (1549-1555) și Sigismund Bathori alias *Liber ruber*; „articole de legi ardeleni cu un repertoriu etc.”. „Diplomele din arhivă încep din anul 1268 și sunt aranjate după comitate și scaune”; la acestea, se adaugă: „diplome de noblețe, testamente, genealogii, toate cu indice și registre”.

6) **Colecția Urbaria et conscriptiones** cuprinde „peste 100 de fascicole și fiecare fascicolă peste 10 numere”, apoi, „urbarii și conscripții din veacul XVI-XVIII, de ale cetățenilor legale fiscale, de care atârnav zeci de sate românești” cu „cele mai bogate informațiuni relative la iobagii români în cursul celor trei secole”.

Emil Boșca-Mălin amintește și de colecțiile: **Secția comercială, Conscripțiile dicale, Arhiva capitlului din Oradea-Mare, Arhiva Tablei regești Ardeleni, Diplomataria**, toate duse la Budapesta; numai aceasta din urmă cuprinde 40000 diplome originale dintre anii 1100 și 1500, apoi, **Colecția Transilvania, Banatia și Iliria** etc. În 1938, la Muzeul Național Unguresc din Budapesta se aflau „numeroase cărți bisericești, tipărite și

Rădăcini

Așchia nu sare departe de trunchi

Anastasia Avram, elevă în clasa a VII-a la Liceul „Alexandru Ioan Cuza” din Ploiești, îmbină cu succes performanța sportivă cu activitatea școlară (este premiata clasei). În perioada 13-14 decembrie, a. c., la Bacău, a avut loc Concursul Național „Cupa de Iarnă”, unde nepoata profesorului universitar dr. Lazăr Avram, originar din Maieru, a devenit campioană națională cu ștafeta de 4X200 m, categoria U14 –fete, alături de Beatrice Stan, Teodora Moraru și Antonia Mihai, cu timpul 1:55,19 minute. Antrenori: Maria Andrei și Florin Andrei. Felicitări tuturor!

A consemnat Icu CRĂCIUN

manuscrite strânse din Bisericile din Ardeal”, îl citează pe Ștefan Meteș, pe atunci directorul Arhivelor Statului din Cluj; de asemenea, la acest muzeu din Budapesta și-au depozitat arhivele multe familii ungurești din Ardeal.

În legătură cu situația juridică a Arhivelor Ardeleni de la Budapesta, ziaristul Boșca-Mălin apelează la tratatele de pace de la Trianon și Saint-Germain care prevăd lămurit că „materialul arhivistic trebuie retrocedat României” și citează articolele: 77, 175 și 179. Din păcate, scrie ziaristul, „s’a făcut foarte puțin pentru repatrierea materialului istoric dela Budapesta”. El spera ca într-un an să fie recuperate „aceste arhive indispensabile pentru cunoașterea trecutului ardelean”. Astăzi, punem întrebarea cât se poate de îndreptățită: oare au fost recuperate?

Icu CRĂCIUN

Istorie

Suferințele ardelenilor din Galiția...

- Fragmente din luptele românilor ardeleni de acum trei decenii. - Sub steagul împăratului...
- Imagini, sânge și prigoane pentru credința în Unirea Românilor. - O carte veche cu adevăruri mereu noi.

Paginile de eroism și suferință românească scrise de soldații ardeleni în 1014-1916 pe frontul din Galiția în cadrele armatei austro-ungare, sunt puțin cunoscute azi, iar documente despre ele avem și mai puține. Abia dacă găsim în calendarele „Astrei” din 1915-1916 ici coala resfirate biografii asupra intelectualilor eroi morți pe acolo, încadrate în fragmente de povestite a unor vibrante lupte, ori în paginile gazetelor din acea vreme, că ni se înăbușea atunci chiar și încercarea de a evidenția eroismul românesc din cadrele fostei armate austro-ungare!

Cărți scrise asupra zilelor petrecute pe frontul galițian, avem numai două: „Trei lumi petrecute pe câmpul de război” - „Ziarul unui român ofițer în armata austro-ungară care a luat parte cu glotașii români din Ardeal la luptele din Galiția” - de regretatul luptător naționalist Octavian Tăslăuanu, apărută în 1915 în București și ajunsă până la ediția a III-a, și „Ziarul unui român” de prof. Horia Deac - carte apărută mai târziu, după 1930, la Gherla, scoasă de părintele Deac, tatăl lui Horia, mort în Galiția.

Ambele cărți sunt însemnări zilnice de o nebănuită valoare documentară asupra felului de manifestare a sufletului ardelean la începutul războiului mondial.

Incontestabil, dintre ele, de cea mai mare valoare istorică și literară este aceasta a blândului Tăslăuanu, care ar putea sta cu cinste alături, dacă nu deasupra întregii literaturi de război ce s-a scris la noi în ultima vreme. Paginile ei de adevărată antologie ne evocă cu atâta putere cerul întunecat al Galiției, greu de miros de moarte românească, peste care se rotea pajura cu două capete desfăcută în steag căzut în noroi, încât urmărești paginile cititului târziu întocmai capitolelor romanilor poliște...

Cocarde și steaguri... românești

Guvernul din Budapesta își dădea seama în 1914, la decretarea mobilizării, că întreaga suflare românească ardeleană avea privirile ațintite peste crestele Carpaților la frații de la care așteptau mântuirea dezrobirii, de aceia, pentru a da un oarecare entuziasm chemărilor sub arme, au îngăduit

ca grupurile de români să poarte steaguri și cocarde românești. De altcund, contele Tisza, după ce a împânzit întreg Ardealul cu agenți informatori pentru a nu se face o revoluție armată a românilor, a declarat categoric fraților noștri politici de atunci că va face un lac de sânge dacă populația va îndrăzni să se împotrivescă.

Instinctiv, poporul român simțea pericolul, de aceia în gări cânta versuri care începeau cu aceste cuvinte:

Sub steagu' împăratului
În pierzania capului...

(continuare în pag. 9)

Articol scris de Emil Boșca-Mălin și
publicat în *Curentul, București,*
Anul XVI, 1943, nr. 5544, p. 6.

A consemnat Alexandru DĂRĂBAN

Istorie

(continuare din pag 8)

„Nu era nicăieri - scrie Tăslăuanu - nici o însuflețire, nici o bucurie... ca o ceată de slugi, de robi ai datoriei, mergeam la porunca stăpânului... să murim. Dar în sufletele noastre de slugi mijea nădejdea unei răzbunări“.

Evident și atunci era vremea învățitorilor. „Vitejii” ofițeri honvezi, în tovărășie bună cu evreii, încercau să scape de front și să rămână la serviciile auxiliare. „Singura lor misiune era să... însuflețească pe români în ajunul plecărilor”. Așa se întâmplă și în ziua de 12 August 1914.

„Un ungur ne ținu în unghurește un discurs care se termina cu următoarea frază: „Hazák egére sötét vész felhők torni josultak” (Cerulea patriei noastre e acoperit de norii negrii ai primejdiei). După discurs a întreat:

- Priceput la mine?

Soldații români au clătinat din cap în semn că nu.

- Care priceput la mine ce rostit?, a întreat ofițerul.

A ieșit un căprar sfătos de pe la Năsăud:

- Eu, mă rog frumos!

- No spune la toți ke eu grăit la voi.

Căprarul s-a întors către camarazi:

- Mă fraților, domnu lattan (locotenent) s-a zdrobit atâta vreme pentru ca să ne spuie că tăt omul să-și ieie chepeneagu (mantaua) că va fi ploaie.

Trupa s-a prăpădit de răs, iar căprarul o fost încarcerat.

Ardealul în Galiția...

Conducătorii militari de atunci și-au făcut socotelile ca să bage în prima linie de foc regimentele românești din Ardeal care știau că vor fi măcinate, de aceia întreg frontul din Galiția contra rușilor era susținut aproape exclusiv numai de români.

„De la Halici până aici am întâlnit pe front numai români - însemna pe la mijlocul lui septembrie 1914 Tăslăuanu. Se mutase parcă Ardealul în Galiția. Regiunea aceasta gema de noi. Soldații români erau bucuroși. Le intrase lor în cap că ei vin pe front pentru a se întâlni cu frații români. Unul dintre ei m-a rugat chiar să iau eu comanda batalionului și să trecem în Bucovina“...

Se spunea chiar că Armata Română intrase în Ardeal „ca prietenă a Austro-Ungariei”; că în curând însă, după ce va ocupa întreaga provincie, se va „întoarce” contra Ungariei și o va ocupa militărește... și câte asemenea zvonuri, care dovedeau, incontestabil, starea de spirit a românilor ardeleni de pe front.

Suferințele ardelenilor din Galiția...

Urmează însă lupte grele. Soldații români cădeau ca spicele pe un front ce n-aveau ce căuta. Cei ce izbuteau să scape din lupte erau secerati de holeră. Nădejdea era acum numai în Dumnezeu...

„La fiecare ocazie soldații se retrăgeau - în vremea când era liniște pe front - și se rugau. Auzeam melodii tânguitoare și dulci de biserică ardeleană. Unul ținea în mână un octoih cu pereții roșii și citea, iar ceilalți cântau după el. Ascultam și eu, în genunchi, rugăciunea. Ascultam și mă podideau lacrimile... Încercam fiorul tainic al credinței și nădejdi... Seara, românii se adunau lângă focul bucătăriei și începeau să doinească.

„Nu bate Doamne lumea...”

În tranșeele acelea de acum trei decenii se adunase întreg sufletul trudit al Ardealului.

Tremura jăruirea cântecului înlăcrimat ardelean în pleoapele fiecărui soldat.

Tăslăuanu înseamnă toate acestea - simplu dar impresionant - în filele carnetului său.

Vocea lui Doicu din Sebeșul mare, suna clară și melodioasă și întreg corul, însoțit de fluierul lui Zosim, străbătea liniștea nopții din Galiția, ca tânguirea unui neam întreg.

Nu bate, Doamne, lumea

Cum mi-ai bătut pădurea,

De-i cade toamna frunza

Și m-ai bătut și pe mine

De-s străin și vai de mine

Vai săraci copiii mei

Că i-am lăsat singurei;

Vai săraci fetele mele

Că le-am lăsat singurele

Vai săraca mândra mea

C-am lăsat-o singurea

Cu cinci copii lângă ea...

Cântau și plângeau bieții soldați bătrâni... Eu îi ascultam și plângeam cu ei alături fără să fiu observat de dragii mei glotași. Oftau, și iar începeau:

Știi tu mândră ce ziceai

Cătră mine și plângeai,

Când lângă mine ședeai,

Că nu este Om pe lume

Pe noi să ne despreune.

Iacă omul s-a aflat:

Blestematul de-mpărat!

.....

Măndruțo de m-ai vedea

Ai plânge de jalea mea:

Numai bunul Dumnezeu

Știe de biet traiul meu

O zi bună, zece rele

Și amar de zilele mele;

Vai și-amar de a mele zile

Ce le duc prin țări străine...

Privind departe...

Starea sufletească a românilor din Galiția poate fi rezumată în acest tablou descris de Tăslăuanu:

„Mă duc să inspectez poziția. Pe culme bătea un vânt de să te ia în slavă. Întâlnesc sentinela... Românul stătea nepăsător de vreme, răzimat ciobănește în pușcă și privea departe... fără să se miște. Era ciobanul din Carpați care din moși-strămoși stăpânea munții. Era craiul plaiurilor și voinicul codrilor și în hainele împăratului rămăsese tot cioban... Se gândea mereu la frați...”.

Numai că gândul la frații liberi a adus o nouă năpastă.

„Între ofițerii streini și soldații noștri era o adevărată prăpastie și o ură de moarte. Ofițerii auzind că România se pregătește să vină împotriva Austro-Ungariei, își descărcau ura pe soldați. Unii îi băteau cu vine de bou și seara se laudau cum știu să schingiuiască pe soldați. Legatul de stâlp, foamea, serviciul permanent de santinelă, - erau pedepsele cele mai ușoare.

Iată viața românilor ca soldați ai armatei ungurești. Nu erau destule mizerii, și necazuri trupești, trebuia să mai suferim și torturi sufletești.

Iată deci, o mică ferestruică deschisă spre câmpul întins al suferințelor românilor din Galiția.

Ce am lăsat noi ardelenii pe frontul de acolo, își va putea imagina oricine citind următoarea frază:

„Din întreg regimentul meu de peste 3.500 oameni, ne-am întors acasă, la Făgăraș, după 6 luni de război, 5 și cu mine șase!”.

Erau pierderile unui singur regiment de ardeleni!

*

Cartea lui Octavian Tăslăuanu, ardelean cu suflet mare de luptător înflăcărat, e o candelă ce arde, dincolo de viață și vreme, deasupra sutelor de mii de români ardeleni cu glasul înăbușit în mormintele resfirate pe hărtoapele galițiene. Sunt pagini de trăire adâncă, de zbucium și luptă hotărâtă, de visare și lacrimi. Paginile ei trebuiesc mereu citite...

Articol scris de Emil Boșca-Mălin și publicat în Curentul, București, Anul XVI, 1943, nr. 5544, p. 6.

A consemnat **Alexandru DĂRĂBAN**

Istorie**Satul natal și lumea copilăriei lui Gavril Istrate**

S-a născut la 23 februarie 1914 în satul care a avut norocul să fie botezat de două ori, o dată cu numele de Vărarea și apoi cu cel de Nepos, un sat încărcat de istorie, dar și de nemuritoare tradiții. Este cel de-al doilea copil al familiei Istrate, din cei cinci veniți pe lume : Sabina, Gavril, Domnița, Grigore și Măriuța. Toți au avut parte de o copilărie fericită, chiar dacă au existat multe neajunsuri materiale în familia lor. Au știut încă de mici să lucreze la câmp și în gospodărie, să meargă cu vitele la păscut și să se îngrijească unul pe altul. Gavril a avut un destin mai aparte. De la început s-a dovedit un copil retras în sine, visător și destul de uscățiv din punct de vedere fizic. Jocurile lui s-au redus mai mult la cele din preajma casei, împreună cu fratele și surorile sale.

După ce a intrat la școala primară din sat, mama lui îi acordă o grijă deosebită și își pune mare nădejde în el. Ea apare în amintirile lui cu imaginea acelei mame atât de preocupată de treburile gospodăriei, dar și de propriii săi copii. „O vedeam pe mama care, abia întoarsă de la lucru, aprindea focul în plită și ne pregătea cina, dar până să fiarbă mânăliga, îmi zicea : ia vină tu cu cartea și cu

caietele, să vedem dacă ți-ai pregătit lecțiile pentru mîine ! Aproape doborâtă de trudă, îmi purta mâna și mă învăța să scriu a, î, oi. Eram în primele zile de școală și abia reușeam să deosebesc pe „b” cu burta în dreapta, de „d” care o avea în stînga”. Își iubea copiii, cum numai o mamă știa să iubească. Pe Gavril ar fi vrut să-l țină acasă, s-o ajute în gospodărie, dar a observat că are alte vise, mult mai îndrăznețe și de aceea l-a lăsat să meargă pe drumul lui. În atenția tatălui său va intra abia după ce el se va întoarce de pe front. Voia să-l trimită la școlile cele înalte, așa cum și el și-ar fi dorit să ajungă la vremea sa, dar n-a putut din cauza greutăților materiale și, de aceea a insistat ca el să învețe cu orice preț. Nu l-a putut vedea împlinit, pentru că s-a stins din viață, când fiul său avea doar 12 ani. Copilul rămas orfan de tată se simțea atât de singur pe lume, încât sărăcia și necazurile se materializaseră sub înfățișarea unor animale înfricoșătoare, care se apropiau într-o formă concretă, nu numai asupra familiei, ci și a ființei sale plâpânde. „Raiul copilăriei mele dispăruse pentru totdeauna. Lumea devenise, dintr-o dată rea, iar cunoscuții tatălui meu, care ne vizitau înainte,

aproape zilnic, nu se mai arătau. Parcă intraseră și ei în pământ. Nu mai aveam cui să-i cer o mână de ajutor și, mai ales, nu mai aveam nici un punct de sprijin în univers. Paradisul meu se scufundase într-o singură noapte, și dintr-o dată mă pomenii, într-o „pădure întunecoasă”, cum spune marele florentin. Îmi interzisem până și bucuria de a râde ori de a mă juca, împreună cu alți copii, așa cum îmi cerea vârsta. Problemele care mă urmăreau erau legate de ideea plutirii la suprafață și, în special, evitarea scufundării totale”.

Singurul sprijin care i-a mai rămas pentru a-și face studiile a fost fratele său Grigore, mai mic decât el cu patru ani. Despre el nu are decât amintiri frumoase și nu-și poate închipui că cineva s-a putut bucura de un asemenea frate. După moartea tatălui lor, el a preluat toate problemele gospodăriei. De la părintele său a moștenit multe îndeletniciri de mare folos și, datorită vredniciei de care a dat dovadă, a reușit să răzbească cu ușurință în viață.

(continuare în pag. 10)

Mircea DAROȘI

Istorie

Satul natal și lumea copilăriei lui Gavril Istrate

(continuare din pag 9)

Ca oricare copil aflat la vârsta nevinovată, Gavril s-a bucurat de farmecul copilăriei și a trecut și el prin lumea curiozităților și a isprăvilor copilărești. În amintirile sale vorbește despre casa părintească, de grădina lungă de vreo 200 de metri, plasată pe două terase succesive până sub poala pădurii. Acolo se ducea împreună cu alți copii de seama lui și „ciocârteau” și „împistruiau” cu briceagul tot felul de lucruri pe lemnul de alun, sau „tufă” cum i se spune prin părțile locului. Într-o zi le trecuse prin minte să-și încrusteze numele în scoarța a câte unui copac, iar, când au trecut iarăși pe-acolo, au văzut cum din întâmplare, slovele au crescut din cale-afară. Peste ani și-a dat seama că acest lucru îl exprima Blaga într-una din poeziile sale.

La marginea acelei păduri începea o altă lume pe care n-o putea găsi în sat. O cărare care urca ușor, în diagonală, nu ducea numai spre vârful dealului și spre obârșia Pârâului Nichii, ci și în lumea poveștilor lui. Acolo a localizat el, copilul de altădată, primii eroi din basmele pe care le-a cunoscut și, foarte probabil, din cauza aceasta înainta spre cărarea respectivă, nu numai cu sfială, ci și cu deosebită emoție. Uneori, zăbovea cu cititul vreunei lecturi pe coasta dealului sau la poalele pădurii, dar cel mai mult îi plăcea să soarbă din liniștea pe care o aveau aceste locuri, unde gândurile sale prindeau aripi și zburau până în cele mai îndepărtate zări. De acolo privea Someșul până departe cu toate șerpuirile sale, podul de lemn acoperit, unic în lumea satelor născudene, bătrânii munți care străjuiau cetatea acestui ținut. Când i se umplea pelicula sufletească cu imaginile inegalabile

ale acestei priveliști, cobora liniștit prin grădina copilăriei să se așeze apoi la masa de studiu.

Biblioteca tatălui său, care număra câteva sute de volume, dar și îndemnul acestuia spre lectură, i-a deschis apetitul pentru citit petrecându-și ore în șir spre bucuria cunoașterii. Erau pline de satisfacție acele clipe petrecute cu sora lui Domnița, când în vreme de ploaie se retrăgeau în podul casei să răsfoiască acele cărți mutate provizoriu acolo. Paginile citite pe nerăsuflăte l-au însuflețit atât de mult încât, dorința lui pentru cunoaștere creștea de la o etapă la alta. Gândul că trebuie să-și termine studiile îl frământa tot timpul. La feștila unei lămpi de petrol, după ce toți ai casei se linișteau, își urmărea lumea visurilor și drumul prin care trebuia să răzbată în viață.

Mircea DAROȘI

Profil

Petru ABABII

Născut la 8 iulie 1947 în Fântânița, raionul Drochia, Republica Moldova. În 1972 a absolvit Institutul de Medicină din Chișinău (Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” din Republica Moldova - USMF). A lucrat ca medic generalist în Orhei. Pasionat de filosofie are în palmaresul său o serie de publicații în reviste cu caracter academic și câteva cărți pe teme filosofice printre care următoarele titluri, toate cu tematică filosofică: *Animus Animus-Anima-Anima! sau Narcis Hyperionic*, Chișinău, 2005; *Trans(multi)culturalismul monoteist sau transcendență și creștinism*, 2008; *Decodificarea logigramei în iconicul filosofic al lui Petre Țuțea*, 2010; *Creștinismul. O descifrare în esențial a Evangheliei după Matei*, 2012; *Prim adevăr și interpretare în sens filosofic, sociologic și literar*, 2013; *Aforisme, gânduri, reflecții*, 2020, *Geneza metafizică a logicii formale, gândirii critice, genialității și înțelepciunii umane*, 2025 (<https://lectura.bibliotecadigitala.ro/?p=7573>); *Gândirea critică filosofică*, sub tipar la Editura Sfântul Ierarh Nicolae din Brăila.

Are numeroase articole și studii publicate pe platformele www.academia.edu și www.cunoasterea.ro. Dintre acestea enumerăm: *Câteva opinii referitoare la filosofia lui Emil Cioran*; *Fenomenul transcendenței în poezia lui M. Eminescu "Unda spumă"*; *Scrisori Schiller*; *Unele aspecte ale circuitului vicios al gândirii neoplatonice contemporane*; *Interesul și rolul lui în formarea omului spiritual*; *Materialism și realitatea estetică*; *Reflecții neoplatonice privind realitatea virtuală contemporană*; *Lumea în viziune transcendențial-creștină*; *Rezolvarea dilemei vieții este însăși existența vieții. Viața ca existență*; *Taină și cunoaștere în abordarea temei teoriei generale a sistemelor*; *Proiectul sinelui și rămânerea în sine ca proiect și sens existențial*; *Definiții ale gândirii critice*; *Meditația (comprimată filosofică)*; *Imperfecțiunile democrațiilor și căile de depășire a lor*.

Colaborează cu reviste din România (*Regal Literar*, *Cunoașterea științifică*, *Ofranda Literară*, *eCreator*, *Moldova Literară*, *Steaua Dobrogei*, *Cervantes*, *Contrast Literar*, *Boem@*, *Constelații Diamantine*, *Amfiteatrul Literar*, *Thymes*, *Acolada*, *Apollon*, *Vâlcea Literară*, *Melidonium*, *Antares*, *Arena Literară*, *Sintagme Codrene*, *Luceafărul*, *Neuma*, *Polymnia*, *Mărturii Maramureșene*, *Cervantes*, *Urmuz*, *Mirajul Oltului*, *Reșița Literară*, *Rotonda Valahă*, *Cooltartis*, *Impact*), din Spania (*Spania Literară*), Australia (*Revista Emoții și lumină*), S.U.A. (*Revista de spiritualitate și cultură românească Lumină Lină*, New York; *Revista Conexiuni Culturale*, Cleveland, Ohio), Israel (*Jurnal israelian* din Tel Aviv), Canada (*Destine Literare*, *Ziarul Observatorul* din Toronto), Franța (*Jurnalul Bucureștiului* din Paris).

Au scris despre opera sa: Acad. prof. dr. Liviu Pendefunda din Canada, Pr. dr. Theodor Damian din New York, Prof. univ. dr. Thomas Csinta din Paris, Prof. univ. dr. Petru Bejan din Iași, Mirela Coheci, director al Revistei Amfiteatrul Literar, Doina Drăguț, redactor-șef al Revistei Constelații Diamantine, Nicolae Sfetcu, redactor șef al Revistei Cunoașterea Științifică, Iosefina Schirger și alții.

Are în lucru studii și articole pe diverse teme filosofice și de critică literară.

Din CORESPONDENȚE – SCRISORI COMPRIMATE FILOSOFIC

Frica vine din îndoieli, iar îndoielile din lipsa de credință că ziua de mâine va veni. De aceea rămâi întotdeauna în necazul zilei prezente și ziua de mâine va veni de la sine, adică inevitabil, căci credința este puntea ce leagă trecutul cu viitorul și duce în eternitate. (21.03.2024)

*

A trăi drept înseamnă a trăi foarte mult, chiar atât de mult cât cere veșnicia. Nu fi mai mult decât un copil pe tot parcursul vieții și ceea ce te poate face să păcătuiești nu te va umple de osteneală, ci te va salva. Viața nu este o virtute umană, ci o virtute umană este de a face din trăirea ei o șansă pentru mântuire. (03.06.2024)

*

Nu este mai mult și mai însemnat ceea ce-ți asumi, decât ceea ce-ți este dat. (04.06.2024)

*

Solul bunătații este lipsit de humus și totuși cât de fertil este! (04.06.2024)

*

Dacă omul ar uita ar însemna a se uita și pe sine însuși, căci el din trecut vine, adică din memorie, prin memorie și datorită memoriei prin neuitat adică. Omul fără memorie este un nimeni fără de care nu poate pași în viitor și încă cu înțelepciune, deoarece viitorul tot memorie este adică este plin de memorie. Cum din ne memorie, din uitare să pășești în viitor? De unde? Ori tocmai memoria este înțelepciune. Oare e înțelept a uita, adică a nu avea memorie? Omul poate pași în viitor doar privind în urmă, cât ar fi de paradoxal. Paradoxal, nu?... Dacă totul în jur se mișcă și se transformă schimbându-se, atunci oare putem considera moartea o pietrificare? Nicidecum, căci ea este mai degrabă o mișcare și o schimbare în sens invers. Și numai cel ce o înțelege se va consola cu ideea că are toate șansele ca la capătul acestei inversări, mișcări, să reintre într-un nou circuit complet. Și atunci face oare să nu credem în veșnicie? (05.06.2024)

*

Nu te întrista că poți să încetezi să fii, ci bucură-te că până a înceta să fii, ai fost! (02.07.2024)

*

Nu tot ce ți se ordonă îți poate fi pe plac. De aceea fă din ordonarea ta o ordine naturală și atunci nimic nu te va abate din drumul cel drept. (04.07.2024)

*

O super metaforă în splendida și geniala piesă muzicală *Cântă cucu-n Bucovina*: „De-o pieri straja voastră (a Carpaților)/ Va pieri și țara noastră” - un super generic metaforic capitalizat de tumultozitatea unei istorii milenare daco-romane substanțializată și esențializată în toată morfologia ontogenetică formatoare a poporului român. Și să se mai îndoiască cineva de genialitatea erosului său și a autorilor săi anonimi! (10.07.2024)

*

Toate ideile fundamentale ale filosofiei și înțelepciunii umane se conțin în semnificația genericului alcătuit numai din aceste cuvinte: „Fără plată luați, fără plată să dați!”. (24.07.2024)

*

Nu este nimic mai statornică și plină de sine decât clipa, deși este în trecere. Nimeni n-a reușit s-o stăpânească. Ea îi stăpânește pe toți. Fericirea adevărată poate veni numai din trăirea unei singure clipe scilpitoare, nu și din orgoliul de a le face pe toate la fel. (08.08.2024)

*

Cel care nu este cinstit cu sine rămâne întotdeauna dator sieși, deoarece sufletul cere ceea ce-i aparține: responsabilitate. (21.08.2024)

Petru ABABII

Lirica

CER DESCHIS

Nu te pot lăsa
să-mi sfâșii inima
cu adâncurile tale umbrite,
încă neubite!

O primăvară
de primejdii și tăceri
începe între noi,
de nicăieri.

Ce-aș mai putea
să-ți dau, să-mi ceri?

Nu-mi pot lăsa inima
să te tulbure,

Apele să curgă,
să se bucure singure!
Uneori e ușor.
Îmi fac sub soare,
lângă tine, un locșor!

Eu mă mint mereu
că ar fi un zmeu.
Și poate că e.
Zmeu, arată-te!

De-aș dormi puțin,
apoi o să vin.
Tu să mă trezești
dac-o să leșin!

Eu aș pieri -
cât sunt de relativă,
dacă privirea ta
n-ar sta-mpotrivă.
E stilul meu candid
de divă.

Ai devenit
încet-încet poveste,
o muză, umbră a mea,
ciresul care este.

Hai, e timp frumos!
Să mergem pe jos!
Fluturii cu moliile

se bat nemilos.

Vor îngheța cuvintele
în carte până la tine
și până departe.
Tu o să mă răsfoiești,
poate...
O lume redusă la doi.
Cum ți se pare?

Iubirea nu-i un lucru interzis.
Te iau cu mine departe, în vis
ca pe un cer mereu deschis...

Iosefina SCHIRGER

Eveniment

Maieru prin ochi de copil

Un frumos concurs a avut loc la finalul anului 2025, chiar în pragul sărbătorilor de iarnă: Concursul „Maieru prin ochi de copil”, la care au participat patru clase de elevii ai Liceului Tehnologic „Liviu Rebreanu” Maieru, mai precis două clase de a V-a și două clase de a VI-a. În cadrul programului Școala Altfel, concursul a dat prilejul copiilor măiereni să-și demonstreze fie talentul la desen sau pictură, fie îndemânarea în crearea unor eseuri care au surprins crâmpie minunate din „Cuibul visurilor”.

Premierea lucrărilor a avut loc la Muzeul „Cuibul visurilor” Maieru, în 18 decembrie 2025, la data aceasta deschizându-se și expoziția „Maieru prin ochi de copil”, expoziție care a putut și poate fi vizitată la muzeul măierean până în luna aprilie a anului în care am intrat.

Felicitări tuturor elevilor care au participat!

Felicitări inițiatorilor și organizatorilor: Dorel-Toader Bazga, Maria Vranău, Maria Gyorgy, Maria Vranău, Anca Boca, precum și tuturor celorlalte cadre didactice care au participat!

În speranța că și în acest an ne vom întâlni la o nouă ediție a acestui concurs, lăsăm mai jos ceva rânduri despre cum copiii din satul nostru văd Maieru prin ochii lor:

• *La poalele munților Rodnei, pe malul Someșului, se întinde comuna Maieru, un loc plin de flori, povești și tradiții păstrate din bătrâni. Cu timpul, această comună s-a dezvoltat foarte mult, dar oamenii au păstrat din tradițiile și obiceiurile de odinioară. Aici încă se păstrează sărbătoarea Sânzienelor, copiii Maierului purtând coronițe din flori de sânziene împletite cu multă dragoste de bunicețe. Seara, se strâng toți în jurul unor focuri, copii și adulți, petrecând timp împreună, povestind și simțindu-se bine. [...]*

Dar, dincolo de peisaj, satul meu este o comunitate. Aici, oamenii nu sunt doar vecini, ci o mare familie extinsă. O ușă deschisă înseamnă bun-venit, iar o masă de sărbătoare înseamnă întotdeauna un scaun în plus. Legăturile dintre oameni sunt autentice și puternice, bazate pe ajutor reciproc și pe o înțelegere tacită a vieții. Hărnicia și bunătatea lor dau locului un farmec aparte.

Aspecte de la premierea elevilor (Muzeul „Cuibul Visurilor” Maieru, 18 decembrie 2025)

Prin urmare, dacă viața ar fi un tablou, satul meu natal, Maieru, ar fi pânza pe care au fost pictate primele și cele mai vii culori ale existenței mele. Este colțul meu de lume, ancora mea, locul la care mă voi întoarce mereu, indiferent unde mă va purta viața. (Candale Teodora, clasa a V-a C);

• *Plimbându-mă prin satul meu, pe dealuri sau pe drum, simt că pământul mă recunoaște după pași. Bunicul zice că măgurele măierene: Măgura din Sus, Măgura din Jos și Măgura Porcului sunt ca niște umeri pe care se sprijină cerul. Eu simt că mă cuprind în brațele lor ori de câte ori ne întorcem cu mașina de undeva. Când apar măgurile, știu că sunt acasă. De aceea iubesc Maieru.*

În plus, e și satul în care a copilărit Liviu Rebreanu. Chiar și școala mea îi poartă numele. El e cel care a numit acest loc „Cuibul Visurilor”. Mi se pare cel mai potrivit nume, mai ales că, de sus, Maieru chiar pare cuibărit între munți. Mă întreb totuși: oare Rebreanu visa să devină scriitor încă de când locuia în Maieru? [...]

Mereu când mă gândesc la viitor, îmi promit că, oriunde aș pleca, voi purta aerul în mine ca pe un buzunar cu vise. Știu sigur că, și când eu voi fi mare, satul meu nu va fi mic. Va fi cât spațiul imens pe care îl ocupă în inima mea. Pentru că Maieru nu e doar un sat din județul Bistrița-Năsăud. E satul meu și începutul lumii mele. De aceea iubesc Maieru....! (Sidor Daniel-Adrian, clasa a V-a A);

• *Maieru nu este doar locul în care trăiesc, este locul unde sufletul meu se simte acasă. Fiecare dimineață aduce liniște, fiecare amiază aduce bucurie, iar fiecare seară aduce pace. Oriunde aș merge, o parte din inima mea rămâne aici, între munți, uliți și amintiri. De aceea iubesc Maieru, cu tot sufletul. (Iancu Alexandra, clasa a VI-a A);*

• *În primul rând, iubesc Maieru pentru că aici am crescut, aici mi-am descoperit toate bucuriile și tot aici am învățat ce înseamnă să fii cu adevărat acasă. Pentru mine Maieru nu este numai un loc de pe hartă. Este satul în care fiecare stradă îmi spune o poveste, fiecare deal îmi amintește de copilărie, iar fiecare om parcă face parte dintr-o mare familie. Oriunde aș merge, știu că nu voi găsi liniștea și frumusețea pe care le simt doar în satul meu. (Partene Vlad, clasa a V-a A);*

• *Maieru are o magie unică care mă face să îl iubesc într-un mod aparte. Dealurile blânde care se*

întind în jurul comunei îmi dau mereu sentimentul de liniște și siguranță, iar aerul curat îmi amintește de simplitatea vieții și frumusețea naturii. Oamenii de aici poartă în priviri lumina muncii și în palme povestea pământului. Deși lucrează toată ziua, aceștia reușesc să emane o energie atât de pozitivă, încât nu m-ar face să părăsesc comuna vreodată. De asemenea, localnicii împărtășesc o credință ce nu se stinge și pășesc spre biserică precum păsările spre lumină, purtând în suflet rugăciuni simple și pline de speranță. [...]

În același timp, obiceiurile păstrează vie legătura oamenilor cu trecutul și rădăcinile lor. Tradițiile nu sunt doar ritualuri, ci povești vii ce dau satului identitate și suflet. (Ureche Virginia, clasa a VI-a A);

• *Aici, timpul pare să meargă mai încet, ca și cum ar vrea să ne lase să ne bucurăm mai mult de fiecare clipă. Când merg spre școală, trec pe lângă Muzeul „Cuibul Visurilor”, unul dintre cele mai importante locuri din Maieru. Aici sunt păstrate obiecte vechi, fotografii și amintiri despre sat și despre marile personalități care au trecut pe aici. De fiecare dată*

când îl vizitez cu clasa, simt că intru într-o altă lume, plină de povești despre oamenii care au iubit Maierul înaintea noastră. [...]

Pentru mine, Maieru nu este doar o localitate. Este locul în care m-am născut, în care am învățat să alerg, să râd și să visez. Este locul în care fiecare colț ascunde o amintire, iar fiecare zi aduce una nouă. Prin ochii mei de copil, Maieru este o lume mică, dar plină de magie, un loc în care trecutul și prezentul se întâlnesc, un colț de suflet pe care îl voi purta mereu cu mine oriunde m-ar duce drumul. (Dorina Hădărău, clasa a VI-a A);

• *Mai presus de frumusețea peisajelor, Maieru înseamnă oameni. Oameni calzi, harnici și primitori, care păstrează tradițiile cu respect și mândrie. Portul popular, sărbătorile vechi, obiceiurile de iarnă și poveștile strămoșilor trăiesc încă în acest sat, iar Muzeul „Cuibul Visurilor” este locul unde trecutul prinde viață, aducând amintire de identitatea și bogăția culturală a Maierului.” (Chiso Iulia Nicoleta, clasa a V-a C).*

Viorel-Daniel PARTENE

De-ale lui Ilie

Prima duminică din an!

Duminica nouă. S-a sculat Ilie Troian să dea un ochi roată. Un baston de alun în mână și la drum! Frigrrrrr, pâraiașele au înghețat dar, sub pavăza gheții, gâlgâiesc ape subțiri de argint. Urc împins de

rece vânt spre coasta glazurată cu nea scârțâitoare! Cearșafurile albe de sub liziere s-au împetrișat cu mii și mii de samare zburătoare. Asta-i isprava botgroșilor în desant hibernal; în timp ce geniștii-călugarașii palustris echipați cu coifuri negricioase ciugulesc resturile de mană căzută din vârfurile fagilor, carpenilor și frasinilor. A la guerre comme a la guerre! Așa începe bătălia contra generalului Gerilă. Pe frontul de vest, dinspre verdele molidiș se văd alți parașutiști în costume de camuflaj verzi, gălbui sau roșcate în funcție de vârstă și sex. Forfecuțe! Pe sub cetini se văd urmele luptelor pentru hrană! Și ale altora! Pe cetini mai înalte, scene șarmante cu mămuțe forfecuțe ce-și hrănesc puișorii târcați, cam neîntârcați!?

Din văzduhuri fumurii, un șorecar apare balansând aripile ca un MIG! Doi corbi în misiune de bombardament trec în zbor la joasă altitudine evitând radarele ciocănitivilor, în timp ce un țiclean-transmisionist siflăie telegrame!

Cobor ca un biet infanterist ce sunt, având drept armă un baston de alun, deși în sinea mea, drept să vă spun, mă simt un mareșal al păsărilor. Sau un păstor?!

(5 ianuarie 2026)

Bobotează ornito...

N-am răbdat, nu m-am răbdat să nu ies la o gură de aer... divin! Spre seară, cu mâinile înțepenite pe binoclu, sufletu-mi zicea..."mai stai!", burta mă-

ndemna, "hai acasă!", picioarele se-mpleticeau pe "două cărări", iar mintea îmi zbura aiurea la vise cu... pene! Iată- le!!!

Pițigoii mari și din cei albaștri, scormonitori neobosiți și agitați ciugulitori prin orice cotlon, fisură, despicătură, coajă, sâmbure sau firimitură, o mierlă de apă cât o rățușcă în miniatură și un mierloi de smoală, ciori, corbi, cocoșari (dar nu ca altădată pe vremuri de zăpezi!), mugurari sub tufe ghimpoase de măceș și dracilă, câțiva botgroși într-un arțar ciumpăvit de săcure, gaițe miorlăitoare, coțofene urmărindu-mă cu țacănături mitraliate, vrăbii de câmp cu căciulițe ciocolatii și aluniță pe obrăjorii albi ca omătul; două ciocănitivi pestrițe și două verdoaice pe același păr pădureț cu riduri adânci în scoarță; spre orizontul dinspre tâmpla stângă a Măgurii mari, șapte șorecari, strălucitori auguri pentru Nou An Ornitologic! Doamne, dă-ni-l!

A venit popa cu crucea!

(6 ianuarie 2026)

Păsări de Bobotează

Prin pâcla lăptoasă de la rugina de-acasă; mi-arunc ochii prin grădini, peste garduri, prin parcuri; o ciocănitivă bălțată se balansează pe-o crangă de măr, aproape că o pot atinge cu mâna! Își sucește gâtul ca un tirbușon și împroașcă spirale fine de apă împrejurii. În celălalt măr, scanează crengile un țiclean zarvagiu, prin crengile subțirele se rostogolesc ghemuțe umede de pițigoii albaștri și din cei suri. Un botgros molfaie ceva sâmburi de prune uscate, o ghionoaie verde bate-ntr-o ramură cu coaja jupuită, iar o ceată de pițigoii mari ciugulesc sub prun niscai firimituri. Pe ridurile verticale ale scoarței de măr, învelită în licheni curg pâraiașe minuscule spre rădăcină. Pe crengile zdrențuite ale părului pe jumătate putrezit de bătrânețe s-au aciuit șapte gugurele - Streptopelia (specie hibrid, cuvânt format din guguștiuc și turturele, licență datorată domnului Ciurescu?) iar printre alte nuiele, câțiva cocoșari. Într-un liliac părăsit și-o tufă singuratică de iasomie s-au tras la adăpost două cârduri de vrăbii "montanus". Pare c-au găsit câteva grăunțe ori boabe la suratele domestice din curtea familiei Țarcă! Ploaie ori ninsoare au nevoie de hrană biete zburătoare!

Heii! La mulți anișori lui Ion, Ioanei și Botezătorilor după Bobotează!

(7 ianuarie 2026)

Ianuarie prin ger

Duminică dimineață geroasă; poți tăia aerul în cuburi, să-l transformi în cărămizi pentru igloo-ul personal! În schimb e lumină!

Ieșire la preumblare, cu picioarele la spinare spre mătura mare, în ideea "ce poate amorti, poate și

Dragii noștri cititori,

Vă mulțumim că ați fost alături de noi și în anul 2025, la fel ca în cei 30 de ani pe care revista noastră îi va împlini în anul în care tocmai am intrat.

În 2026, vă dorim să rămânem împreună, prin lectură, tradiții și spirit de solidaritate, în acest spațiu al promovării culturii, cunoașterii și valorilor ce ne unesc. Să păstrăm vie bucuria lecturii ca pe o formă de rezistență și de renaștere.

La mulți ani, dragi cititori! Să aveți un 2026 cu lumină, cu rădăcini puternice și cu aripi pentru tot ce vă cheamă!

Un an nou cu pace, liniște, bucurii, sănătate și momente frumoase în mijlocul celor dragi!

Redacția

dezmorți"! Preventiv, ciorapi groși, "jambiere" din două mâneci tăiate dintr-o haină veche și două rânduri de izmene (scuze puritanilor!), două mere, o sticlă de ceai negru și călduț de "Agrimonia" îndulcit cu miere și lămâie. După vreo două sute de metri, prima constatare; "Cel mai bun cojoc este puțină mișcare"! Câteva alaiuri de pițiguși codați sunt, se pare, de acord cu mine, de vreme ce se mișcă asemenea picăturilor de argint viu. La podeț mă opresc să-mi dau jos kitonu gros, să mi-l îndes în rucsac și să-mi ridic genunchierele până la... genunchi; pe sub balustrada de lemn văd, ghici, ghicitoarea mea, un punct alb pe-un punct negru desenat pe-o placă de gheață!? Apa

Someșului o borșat construind praguri și zăpoare, poduri fără lemn și fără cuie. Printre ramuri de răchiți înghețate, cete agitate de pițigoii mari, albaștri, suri! Pe malurile "betonate" de ghețuri se mai văd două mierle de apă; iar după ce trec de puntea lui "tuluoai" (un podeț pe cabluri peste care nu se mai poate trece deoarece mai are doar câteva scândurele), dintr-o meandă se ridică fâlfâitoare patru rațe mari conduse de un bărbătuș gât-verde! Urmez cursul apei, în sus spre șesul Rodnei, atent și la cântecele venite dintre rămurele. Un verdeț "chloris" melodiază într-un vârf de arin "glutinosa". Pe crengi glazurate de chiciură alți pițigoii și doar pentru câteva clipite două aripi ascuțite de Falco iernatic! Doi pași mai încolo pe-un mușuroi învelit în omăt, ca un bol vârfuit cu...frișcă, cade o pană de șorecar! Urc greu, la deal cu boii slabi, amăgit de chemările și aripile din cetinioara molizilor îmbătrâniți de zăpadă; mugurari, botgroși și forfecuțe!

Am îmbătrânit ori suflul (sufletul) meu a obosit... dar la vale cobor pe tălpi ca pe schiuri folosind drept sprijinoană un toiegel de mesteacăn, cu ochii înlăcrimați de frig și vânt, cu păhărelul cald și cărămida fierbinte-n gând!!!

(9 ianuarie 2026)

Ilie HOZA

Învățământ

CUIBUL VISURILOR

Sport

Cultură

Redactor-șef: ICU CRĂCIUN

Redactori: Viluț Cărbune, Ilie Hoza, Macavei Al. Macavei, Iacob Naroș, Mircea Prahase, Alexandru Rațiu, dr. Lazăr Ureche, Liviu Ursa, Viorel-Daniel Partene.

Acest număr apare cu sprijinul financiar al Primăriei Maieru.

Correspondenți externi: Damaschin Pop Buia (Germania), Alex Pop (SUA)

Precizare: Responsabilitatea materialelor publicate aparține în exclusivitate autorilor.

Adresa redacției: Muzeul Cuibul visurilor Maieru, județul BISTRIȚA-NĂSĂUD

Machetare și tehnoredactare computerizată: Viorel-Daniel Partene

E-mail: icu_craciun@yahoo.com

Tipar: REVOX INTERNATIONAL PROD SRL, Bistrița,

Str. Gen. Grigore Bălan, nr. 25, tel: 0263 231 341 ISSN 1224 - 643